

Suplimentul DE CULTURĂ

ANUL XIII » NR. 572 » 1-7 iulie 2017 » Săptămânal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

CINETic, UN PARADIS DESCHIS CELOR CARE VOR PERFORMANȚĂ

România e pe harta experimentelor de realitate virtuală

Acum un an pe vremea asta, când Alejandro González Iñárritu habar n-avea că urma să devină primul cineast cu o instalație de realitate virtuală (*Carne y arena*) în Selecția Oficială a Festivalului de la Cannes, la București se inaugura un centru de cercetare în audiovizual care își propunea să exploreze și această zonă inovativă – realitatea virtuală (VR).

Cițiți dosarul realizat de Iulia Blaga în » paginile 8-10

Florin Iaru:
„Pasiunea mea
pentru scris
n-are cum
să moară”

Andra Petrariu

Fantastic! *Sânii verzi*, motiv de dispută între scriitorii Florin Iaru și Cristian Teodorescu! Cei doi s-au întâlnit pe 28 iunie, în Grădina Cărturești Verona din București, fiind provocați de Alina Purcaru să se întrecă în opinii despre *Sânii verzi*, unul dintre bestsellerurile apărute recent la Editura Polirom.

» pag. 3

**Festivalul care a
împrăștiat norii
de „După dealuri”**

Aryna Creangă

Pe Șes Bahlui miroase a iarbă proaspătă și-a fân ud și, dacă te uiți în dreapta și-n stânga către corturile, standurile și rulotele amplasate care-ți fură privirile, există tot riscul ca picioarele să-ți alunece pe o pantă mică și să ți-o ia la vale. Ai să te ridici din cădere și poate așa ai să te dezmeticești, convingându-te singur că de fapt nu te-ai teleportat în New York și că oamenii pe care-i vezi peste tot prin jur n-au venit la Woodstock, ci la Afterhills, un festival care se întâmplă la cinci kilometri de Iași.

» pag. 2

**20 de ani de
Harry Potter**

Dragoș Cojocaru

Pe 26 iunie 1997 apărea în Anglia romanul pentru copii *Harry Potter și Piatra filosofală* într-un tiraj de numai 500 de exemplare. O apariție pe care nimeni n-a băgat-o în seamă la început, scrisă de un autor necunoscut. Anglia, așa cum amintește un articol din „The Guardian”, era foarte interesată de noul ei prim-ministru, Tony Blair, se dădea în vânt după Spice Girls și discuta viața amoroasă a prințesei Diana. Cea mai bine vândută carte a anului a fost un roman de John Grisham.

» pag. 14-15

Festivalul care-a împrăștiat norii de „După dealuri”

Pe Șes Bahlui miroase a iarbă proaspătă și-a fân ud și, dacă te uiți în dreapta și-n stânga către corturile, standurile și rulotele amplasate care-ți fură privirile, există tot riscul ca picioarele să-ți alunec pe o pantă mică și să-ți-o ia la vale. Ai să te ridici din cădere și poate așa ai să te dezmeticești, convingându-te singur că de fapt nu te-ai teleportat în

New York și că oamenii pe care-i vezi peste tot prin jur n-au venit la Woodstock, ci la Afterhills, un festival care se întâmplă la cinci kilometri de Iași. O să te-ajute și pancarta albastră înfiptă între niște baloți de fân, care seamănă cu șablonul unui perete de Facebook și pe care scrie mare „Welcome to Romania”.

lemn, acum stau nemișcați într-o îmbrățișare, în fânul tăiat dintre corturi.

Un tată își aruncă fetița în aer și-o prinde, în timp ce râde zgometos, și-apoi o învârte imediat prin aer. E îmbrăcată toată în roz și când o liniște totală se așterne peste marea de oameni din fața scenei principale, își încolăcește piciorușele după gâtul tatălui și așteaptă să vadă ce se întâmplă. Soliștii de la Hooverphonic transformă șoaptele în versuri rostite cu putere și orchestra din spatele lor bagă publicul Afterhills într-o transă din care, nici după o oră și jumătate de cântat, nu mai vrea să iasă. În aer e-o poftă de viață casantă, o nostalgie muzicală care pare să strivească orice rău și-o tristețe colectivă, care spune că asta a fost ultima seară de „După dealuri”.

Tragem cu toții aer adânc în piept și-apăsăm pe *repeat* de pe acum. Stim deja că ține și de noi să se întâmple, chiar dacă n-am purtat toți tricouri cu „We're all in this together”, ci doar am simțit apăsător fiecare literă.

Aryna Creangă

Actul II – Bucuria și templul psihedelic

În cea de-a doua zi, pe Șes Bahlui sunt adunați aproape 20.000 de oameni. N-ai cum să nu zâmbești când îi vezi. Îmbrăcați toți în vișiniu, cu ecusoane care să le diferențieze sarcinile, voluntarii stau de-o parte și de alta a drumului care duce spre parcare, spre rândurile de mașini și spre porțile care dau spre intrare. Sunt politicoși, râd, spun glume și, când aproape te gândești să cauți o explicație a normalității, îți sare-n ochi mesajul imprimat cu litere albe, pe care-l poartă toți mândri pe tricouri – „We're all in this together”. Te bucuri și te gândești că probabil restul ieșenilor l-ar fi văzut în prima zi și, simțind fiecare cuvânt din „Suntem toți împreună în asta”, au pus osul la susținerea festivalului cultural de „După dealuri”.

Dacă urmezi primul ritm pe care-l auzi de la poartă, ajungi să te întâlnești cu un soi de Bob Marley al zilelor noastre. Departe de a fi o scenă amenajată, într-un cort separat de mulțime, muzica reggae pare că transformă picioarele unor băieți în niște bucăți de plastilină. Nori de fum stau să se împrăștie împrejur și, dacă reușești să ieși dintre ei, e imposibil să ajungi la scena principală fără să te oprești lângă cortul mare în care are loc un *silent party*. O fată blondă poartă o coroană făcută din sânziene și împarte celor care stau la rând să intre în spațiul amenajat perechi de căști negre. Auzi un amestec de muzică venind din toate părțile, însă nici măcar nu ai cum să intuiești ce-o fi ascultând fiecare.

De lucrul ăsta nu te dumirești prea bine nici dacă ajungi la scena pe care organizatorii au numit-o „The Dome”, un soi de dom improvizat care, odată ajuns în el, te convinge că lumea exterioară nu mai există. Jocurile grafice de lumini proiectate amestec pe pereții interiori respectă ritmul muzicii electronice și festivalul, de printre

oamenii din dom, pare să fie un stop-cadru dintr-un film psihedelic, în care nimeni nu are altceva de făcut decât să trăiască și să se bucore de prezent. Îți lași picioarele să înainteze spre ieșirea din dom numai dacă vrei să te îndrepti către scena principală pe care tocmai a urcat John Newman, care stâlcește câteva cuvinte în română, dar se duce tot publicul încă de la primul refren din „Love me again”.

Actul III – Orchestra, catalizatorul nostalgiei

Lângă cortul mare și alb al artiștilor, din capătul standurilor cu mâncăruri de toate soiurile, un băiat cu pleete blonde și ondulate e-mbrăcat într-o bucată de material de culoare pământie.

Bate cu un ciocan un țăruiș în pământ pe când, din dreapta, o fată îmbrăcată la fel scoate dintr-un maldăr bucăți de lemn și le așază în cerc. Printre lupi din sârmă, tablouri de dimensiuni mari făcute din capace și picturi pe pânze înalte cât pereții exteriori ai cortului, cei doi tineri își împrejmuiesc cele două cercuri din lemn cu fâșii de pânză și-așteaptă.

Când muzica începe, cei doi încep să-și miște mâinile și să caute metode de evadare, dând contur unui *performance* care pare să neliniștească pe toată lumea. Trecătorii se opresc din mers, se-așază pe iarbă, uită de scenele electronice și stau să înțeleagă artiștii, care, căzuți sub cercurile de

Actul I – Prognoza solidarității

Că Iașul nu prea are o cultură a festivalurilor e lucru știut, și asta nu pentru că n-ar avea public avid după muzică și artă, ci pentru că n-a avut prea multe astfel de evenimente care să-l educe. Sfârșitul primei luni de vară a pus ieșenii în fața unor zile, de pe 23 până pe 25 iunie, pline cu muzică, teatru, dans, pictură, sculptură, activități sportive și gastronomie și, așa cum poate nu s-ar fi așteptat organizatorii, publicul a profitat din plin de tot ceea ce au avut de oferit. Lucrul pe care nu l-ar fi așteptat, poate, a fost cel de care s-au lovit în prima zi de festival, când ploaia le-a dat planurile peste cap – în două acte. Prima furtună de vineri a amânat deschiderea festivalului cu câteva ore și, astfel, mulți dintre artiștii care-ar fi trebuit să urce pe scenă și-au anulat concertele. Deși s-ar fi așteptat ca mare parte dintre participanți să plece, n-a fost așa, iar atunci când pe scena principală au apărut cei de la Morcheeba, cea mai importantă trupă de vineri, ieșenii încă mai erau la festival. Furtuna a doua a început după a patra melodie și, deși mergea perfect cu euforia și starea de bine fluidă care părea să-și facă loc dinspre boxe către public, a întrerupt concertul și i-a determinat pe organizatori să anuleze întreaga zi de festival. Deși era noapte și un curcubeu ar fi fost cam greu de observat, spre mirarea tuturor, acesta și-a făcut apariția – însă pe Facebook. Odată cu încetarea ploii, oamenii au început să umple pagina evenimentului cu mesaje de susținere în care îi felicitau pe organizatori pentru decizia luată și-anunțau cu nerăbdare c-abia așteaptă ziua a doua de festival. Și s-au ținut de cuvânt.

LITERARY TALK & READING

Florin Iaru: „Pasiunea mea pentru scris n-are cum să moară”

Fantastic! *Sânii verzi*, motiv de dispută între scriitorii Florin Iaru și Cristian Teodorescu! Cei doi s-au întâlnit pe 28 iunie, în Grădina Cărturești Verona din București, fiind provocați de Alina Purcaru să se întrecă în opinii despre *Sânii verzi*, unul dintre bestsellerurile apărute recent la Editura Polirom.

Andra Petrariu

„Cartea asta e o capodoperă”, a stărnit Cristian Teodorescu disputa, făcându-l pe Florin Iaru să riposteze cu zâmbete violente la asemenea afirmații. Teodorescu nu s-a lăsat însă, fiind tot mai generos în aprecieri. „Țineți minte, cartea asta va fi mulți ani de aici încolo una dintre cărțile de căpătâi ale acestor ani de proză scurtă. E de o originalitate cum numai un poet ca Iaru convertit la proză ar fi putut să îndrăznească să aibă”, a declarat Teodorescu. Scriitorul este de părere că *Sânii verzi* ar merita să fie multipremiată și l-a sfătuit pe Iaru să se obișnuiască să audă astfel de remarci, fără să mai protesteze.

„Cartea este un ierbar de atmosfere, situații, contexte și formule de proză”, a spus Alina Purcaru, moderatoarea evenimentului dedicat lansării cărții lui Florin Iaru, care a amintit de asemenea că pe lângă „stranietate, fantastic și realism”, în ea este strecurat și foarte mult umor. Cu toate acestea, Florin Iaru a afirmat că *Sânii verzi* este un volum despre singurătăți. „Cele mai multe personaje sunt singurate, iar din cauza acestei nefericiri care este singurătatea lumea din jurul lor se transformă”, crede scriitorul.

Cum să-ți păcălești cititorul fără să îl minți

Deși a mărturisit că poveștile vin de cele mai multe ori destul de simplu și că nu îi este greu să le scrie, Iaru crede că „cel mai dificil de construit este firescul”. Scriitorul a precizat că nici o povestire din cartea sa nu este „forțată sau scoasă din burtă. Am încercat ca fiecare poveste să aibă o logică a ei, în care, orice s-ar întâmpla, cititorul să nu aibă senzația că îi spun o minciună”. Pentru că, spune el, cu fiecare proză transmite un sentiment. „La sfârșitul oricărei povestiri, veți vedea, aveți ceva de împărțit cu personajul principal sau cu întâmplarea în care se găsește.”

Deși a ales să citească la eveniment câteva povestiri mai vesele, Iaru a mărturisit că există în carte și altele scrise într-un registru „extrem de negru”. „Acolo am încercat să păstrez răceala autorului, care să nu se implice și să lase cititorul să se zburlească.”

Pentru că autorul nu are nici o intenție de a judeca sau acuza în vreun fel personajele. Dacă unele povestiri s-au lăsat mai greu scrise, este deoarece Iaru consideră că este foarte important ca în proză „să-ți păcălești cititorul, fără să îl minți”. Iaru a mai spus, pentru cei care îl întrebă deseori, că nu știe urmările poveștilor, că cititorul alege urmarea care îi convine. Iar Alina Purcaru a adăugat că „foarte puține cărți au generozitatea și buna inspirație de a-l include pe cititor”.

Iaru – un Houdini al prozelor mici

Cristian Teodorescu a repetat în nenumărate rânduri că *Sânii verzi* este o carte care trebuie citită de două ori. „După ce o citești prima oară o să vă simțiți buimăciți, dar încântați. Trebuie să o recitești ca să te poți bucura de toate trucurile pe care le folosește Florin, cu o virtuozitate din asta de a lui Houdini al prozelor mici. Magia lui Iaru se desfășoară la vedere, ca și la Houdini, numai că Florin condensează dumnezeiește timpul narațiunii.”

După părerea lui Teodorescu, povestirile din carte sunt impecabile și consideră că, atunci când le-a scris, Florin Iaru era atins de „aripa geniului”. „O să vedeți aici, în carte, că nu există nimic care să nu se poată în povestirile lui Iaru”, a subliniat Teodorescu, care s-a arătat încântat de faptul că în sfârșit a reapărut un autor de proză care să îndrăznească să spună: „Băi, știți ceva, în literatură orice e posibil, e vorba de cum scrii și îți povestești subiectul”. Cristian Teodorescu a remarcat și faptul că Iaru nu pierde vremea cu introduceri, ci începe direct povestirile bazându-se pe „oralitatea de tip Iaru”, care este amestecată deseori și cu câte o vorbuliță de prin Caragiale: „Sunt fraze și atitudini narative pe ici, pe colo de tip caragialian”. Pornind de la aceste remarci, Cristian Teodorescu a ajuns la concluzia că „Florin te bagă într-o lume în care uneori te face să ți se zburlească pielea de pe tine și să reacționezi, domn'le, exact ca fraierul ăla căruia dacă îi spui bine o chestie care nu s-ar fi putut întâmpla, îți zice «Dar chiar așa a fost?». La care Iaru zice: «Da»”.

Cum se hrănește cheful de-a fi scriitor

Întrebați de moderatoarea evenimentului, Alina Purcaru, cum își menține viu interesul pentru scris, Florin Iaru a explicat că îl interesează toate lucrurile care se întâmplă în jur. „Mie îmi place viața. Îmi plac foarte mult oamenii. Și ăia buni, și ăia răi. ăia răi sunt o comoară pentru proză. Mă interesează ce se ascunde în spatele fiecărui om, povestea aia a lui secretă, pe care încerc să o ghicesc prin două, trei fraze.” Acesta și-a amintit cum într-o perioadă avea obiceiul să construiască biografii fantastice ale oamenilor cu care intra în contact. După ce le ghicea slăbiciunile, el contura un personaj imaginar, urmând să constate ulterior că acesta coincidea cu realitatea, stărnind de cele mai multe ori uimirea celor din jur.

La rândul său, Cristian Teodorescu a dezvăluit celor prezenți la eveniment că lucrează la un nou roman care, ce-i drept, se lasă scris cam greu. El a mărturisit că și-ar dori ca pe tastaturile calculatoarelor să existe un buton pe care să poată apăsa și care să îl ajute să scoată mai ușor din minte toate ideile pe care le are păstrate cu grijă acolo. Florin Iaru a precizat că deși scrie de obicei cu ușurință, un *deadline* i-ar fi de mare folos, pentru că, în viața sa, el te obligă „să fii mai deștept”.

Iaru crede „că pasiunea mea pentru scris n-are cum să moară, chiar dacă îți vine să te lași uneori, mai ales în România”. Și el a povestit că are alte două romane în lucru. Unul dintre ele surprinde o crâșmă din Pantelimon, cu geamuri multe, în care personajele vin, își spun povestea și nu mai ies de acolo niciodată. De celălalt probabil ați mai auzit. Fiindcă lucrează la el de peste 40 de ani, timp în care s-au adunat numai 60 de pagini. Și nu se sfiește să spună amuzat că i-ar mai trebui vreo două vieți ca să apuce să îl termine.

O nouă scrisoare către Junichiro Tanizaki

Romanul *Moartea lui O-Tsuya*, scris de Junichiro Tanizaki, a fost publicat la editura Polirom în 2017 (traducere și note de Magdalena Ciubăncan).

Culegătorul de harfe

Andrei Crăciun

Scumpe domnule Tanizaki, vă deranjez din nou. Și nu aș vrea să credeți că vă tulbur acum, în anul 52 al eternității dumneavoastră, dintr-un simplu capriciu. Vă scriu iar pentru că am citit *Moartea lui O-Tsuya* și cred că tocmai am intrat pe un drum fără întoarcere. Mă tulbură, pentru totdeauna, felul dumneavoastră de a face literatură.

Domnule Tanizaki, cartea aceasta ați publicat-o la douăzeci și nouă de ani, la 1915, ceea ce mă face să mă înclin în fața dumneavoastră deopotrivă încântat și invidios.

Cartea și-a trăit deja primul secol și o consider inepuizabilă. Nu o găsesc – dar deloc – mai prejos decât *Romeo și Julieta*, de exemplu, despre care știm că este o poveste care nu se sfârșește niciodată.

Domnule Tanizaki, mă gândesc la câte s-au întâmplat în ultimul secol. Mă gândesc așa: nimic din toate câte au fost pe lume nu au puterea de a schimba povestea lui O-Tsuya și Shinsuke, iar asta mi se pare formidabil!

O-Tsuya și Shinsuke continuă să fugă într-o noapte, trădându-și

familiiile, trădând tradiția, naivi sau doar îngrozitori, ei continuă să alunece pe acel drum rău care îi duce la pierderea iubirii. Moartea lui O-Tsuya e moartea iubirii.

Domnule Tanizaki, îndrăznesc să cred că nu crimele, nu prostituția, nu ticăloșia sunt adevărata tragedie a acestui cuplu de la răscrucea lumilor. Nu. Tragedia lor e moartea iubirii. Ați scris una dintre cele mai frumoase cărți care s-au scris vreodată despre moartea iubirii – și despre ce altceva e toată literatura lumii, dacă nu despre moartea iubirii?

Scumpe domnule Tanizaki, aș vrea să vă mulțumesc pentru aceste cuvinte care vă rezumă crezul literar: „*În impresionanta clădire numită literatură, aș face zidurile mai întunecate, aș împinge în umbră lucrurile care-și arată prea repede forma, aș îndepărta decorul inutil. Nu am pretenția ca acest lucru să fie făcut peste tot, dar poate că merităm măcar un*

loc în care să putem stinge lumina și să vedem cum e fără ele“. Aveți dreptate: merităm acel loc.

Și chiar așa este *Moartea lui O-Tsuya*: un loc în care s-au stins luminile, iar noi vedem cum este fără ele. Și ceea ce vedem, așa, prin întuneric, ne apasă inima și ne stinge zămbetele. Dar nu putem ocoli această greutate, fiindcă ea este adevărul.

Domnule Tanizaki, au murit și mor în fiecare zi oameni, pe pământ și în cărți. S-au scris atâtea morți și atâtea crime s-au scris, dar nu am mai citit niciodată ceva mai frumos, în trena unui asasinat care ne apare necesar, dar nu eliberator.

Dacă ar fi să păstrez doar un fragment, un singur fragment, din toată opera dumneavoastră, atunci acesta este acela: „*Cadavrul lui Santa, cel care până de curând răsese în hohote, era acum învăluit într-o liniște stranie, zăcând pe jos ca o bucată de lemn, iar când Shinsuke îi atinse vârful picioarelor,*

se simți deopotrivă îngrozit și caraghios. «Ce mașinărie iscusită și neobișnuită e lucrul acesta pe care-l numim om», s-a gândit el. Pentru ca fapta să nu-i fie descoperită, tânărul a aruncat în râu leșul și pumnalul, iar apoi a luat-o la goană către Takabashi, prin ploaia ce nu contenea să cadă cu putere.“

În fața artei dumneavoastră, mă plec, domnule Tanizaki, până la pământ, ba chiar până sub pământ, până în centrul pământului, până în inima lucrurilor. Pentru mine sunteți un geniu în arta esențială a conciziei. Nici nu cunosc alt compliment mai înalt.

Începuturi de cărți de citit :)

Sunt pe drumuri cu mașina și aflu că trebuie să-mi trimit rubrica la „Supliment“ mai devreme. N-am timp decât să fac o selecție rapidă din colecția mea de începuturi de carte, în speranța că vă voi convinge să citiți măcar una dintre acestea în vacanța de vară:

„A fost odată pe timpuri și ce timpuri frumoase o vacă mu-muu care venea pe drum și vaca aceea ta mu-muu care venea pe drum s-a nântănit c-un băiețel drăgălaș pe care-l chema băiețelu' tu-tu.“ (James Joyce – *Portret al artistului la tinerețe*)

„Când privesc mult timp un punct fix pe perete mi se întâmplă câteodată să nu mai știu nici cine sunt, nici unde mă aflu. Simt atunci lipsa identității mele de departe ca și cum aș fi devenit, o clipă, o persoană cu totul străină.

Acest personaj abstract și persoana mea reală îmi dispută convingerea cu forțe egale.“ (Max Blecher – *Întâmplări din irealitatea imediată*)

„De treizeci și cinci de ani lucrez între hârtii vechi și acesta este love-story-ul meu. De treizeci și cinci de ani presez hârtie veche și cărți, de treizeci și cinci de ani mă murdăresc cu litere, astfel încât mă asemăn dictionarelor enciclopedice, din care, în tot acest timp, am presat treizeci de chintale. Sunt ca un ulcior plin cu apă vie și cu apă moartă, destul să mă apleci un pic și încep să curgă din mine idei frumoase.“ (Bohumil Hrabal – *O singurătate prea zgomotoasă*)

„M-am apucat să aștern pe hârtie această istorie a primilor mei pași pe drumul vieții, fiindcă nu

m-a răbdat inima să n-o fac, deși mă puteam lăsa păgubaș. De un lucru sunt însă convins: nu mă mai apuc în viața mea să-mi scriu autobiografia, chiar de-ar fi să mă trăiesc o sută de ani. Trebuie să fii strașnic de îndrăgostit de tine însuși ca să-ți dezvălui sufletul fără pic de rușine.“ (F.M. Dostoievski – *Adolescentul*)

„Visez adesea Hotelul Delfin, în vis sunt cuprins în el. Mai precis, sunt inclus în el ca o prelungire a sa. Lucrul acesta este foarte limpede. Hotelul Delfin îmi apare distorsionat. E lung și îngust, ca un pod acoperit care se întinde din negura timpului până la capătul universului. Acolo, cineva plânge. Plânge pentru mine.“ (Haruki Murakami – *Dans dans dans*)

„Sunt case în unele orașe de provincie a căror priveliște însuflă

Întâmplări și personaje

Florin Lăzărescu

aceeași melancolie pe care o provoacă mănăstirile cele mai sumbre, întinderea șesurilor cu bălării și mărăcini, nespuse de mohorâte, ruinele cele mai pline de jale. Poate că dănuiesc îndeolaltă în aceste case și tăcerea schiturilor, și întinderea stearpă a șesurilor cu bălării și mărăcini, și rămășițele ruinelor; viața și mișcarea sunt atât de mocnite înăuntru, încât un străin le-ar crede nelocuite dacă n-ar întâlni deodată privirea slabă și rece a unei ființe neclintite, cu obrazul pe jumătate de schimnică, înclinat peste pervazul ferestrei, la vuietul unui pas necunoscut.“ (Honoré de Balzac – *Eugénie Grandet*)

„Pietonii reprezintă cea mai mare parte a omenirii. Mai mult

chiar, constituie lamura ei. Pietonii au creat lumea. Ei au construit orașele, au ridicat clădirile cu etaje peste etaje, au făcut instalațiile de canalizare și de alimentare cu apă, au pavat străzile și le-au luminat cu becuri electrice. Ei au răspândit cultura în lumea întreagă, au inventat tiparul și praful de pușcă, au făcut poduri peste râuri, au descifrat hieroglifele egiptene, au pus în circulație lama de ras, au desființat comerțul cu sclavi și au stabilit că din boabele de soia se pot prepara o sută paisprezece feluri de mâncare gustoasă și hrănitore. Și când totul a fost gata, când planeta noastră a căpătat un aspect oarecum civilizată, au apărut automobilistii.“ (Ilf și Petrov – *Vițelul de aur*)

Știri la zi din actualitatea culturală și articolele ediției pe

www.suplimentuldecultura.ro

Din Ghidul incorect politic al Europei Unite. Azi: AUSTRIA

(Acest text face parte dintr-un proiect mereu amânat, care urma să adune într-un volum clișee și stereotipuri naționale cu tentă negativă sau denigratoare, să privească fiecare națiune din U.E. – și din jurul ei – cu „ochiul cel rău“, ca o contrapondere la festivismul paneuropean dominant acum vreo zece ani.

Azi un asemenea proiect ar putea părea deplasat. Sau poate că nu, mai vedem. Oricum, rândurile de mai jos sunt o mostră, prima și, deocamdată, unica, din constelația europeană, luată alfabetic în răspăr.)

Austria este țara cea mai mică dintre fostele imperii europene. Este, de asemenea, și imperiul cu cea mai rapidă scădere a importanței geopolitice din Europa. Nici măcar Imperiul Otoman n-a scăzut așa repede ca fostul Imperiu Austro-Ungar, care a explodat în 1918 ca un balon prea umflat. Dar e o țară frumoasă... ei, hai, frumușică. Are munți frumoși... frumușei. Are orașe frumușele. E cochetă... OK, cochetică. De când a dispărut imperiul, diminutivele i se potrivesc cel mai bine.

Iar austriecii... ei, cine sunt austriecii și ce fac ei? Păi, austriecii sunt un fel de nemți, doar că un pic mai mici. Vorbesc germana, dar așa, mai dialectal. Bărbații beau multă bere, ca germanii, cântă la mese lungi de lemn, tot ca germanii, și se leagănă în ritmul muzicii la unison, unul lângă altul, tot ca germanii. Din cauza asta în 1938, când Hitler a decis *Anschluss*-ul, austriecii au topăit de bucurie. De altfel, și Adolf Hitler era tot austriac. Ce-i drept, după înfrângerea Germaniei naziste în război austriecii au știut să-și ascundă repede bucuria de odinioară. Însă nici gloria de atunci nu a mai revenit.

Asta nu înseamnă că austriecii nu mai au când și când nostalgii

ariano-germane. O bună dovadă o constituie Partidul Libertății din Austria, destul de apropiat ca doctrină de răposatii naționalist-socialiștii lui Hitler. În 2000, când liderul acestuia era răposatul Jörg Haider, guvernatorul provinciei Carinthia, poporul austriac l-a votat cu veselie și l-a adus la guvernare într-o coaliție oarecare (de parcă ar ști cineva ce partide are Austria). Doar că, spre dezamăgirea multora și spre norocul Austriei Mici, Haider n-a fost Hitler și nici Austria nu e Germania. Ispita a rămas: în 2016 austriecii erau cât pe ce să-și aleagă ca președinte un Heider mai *soft*, pe nume Norbert Hofer, care și-ar fi dorit să recupereze din vechiul imperiu măcar Tirolul de Sud, administrat azi de Italia. Asta cred că așa, ca antreu imperial pentru Austria Mare.

Altfel, austriecilor le place traiul bun, așa cum îl văd ei: varză acra, bere și iodlere. Sunt foarte buni la muzică și au avut o grămadă de compozitori mari, dar lumea îi știe tot drept cântăreți de iodlere.

Românii e deștepți

Radu Pavel Gheo

Un altul din puținele lucruri specifice acestor nemți mai mici este costumul tirolez. Cel al bărbaților e și cel mai simpatic: niște pantaloni scurți, verzi, cu bretele, o cămașă albă, un surtuc verde aruncat peste ea și o pălărie cu o pană tașoasă. Asta e imaginea austriacului tipic, cu care Reichul de Est a intrat în patrimoniul omenirii: stă pe un vârf de munte, îmbrăcat în nădragii aia verzi, cu bretele, și cântă iodlere. Io-o-la-ri-huu! Io-o-la-ri-huu! Apoi coboară în vale, se întâlnește cu alți tirolezi, se așază la o masă lungă de lemn și beau cu toții bere din halbe cu capac. În zestrea pe care o aduce Austria Europei se găesc, printre altele, trei mari descoperiri: *wiener Schnitzel*, *Apfelstrudel* și *Schlamperei*. Primele două sunt de mâncare și sunt bune. A treia nu e tocmai bună, dar definește

austriacul. E un soi de neseriozitate care face ca distanța între ordinea germană și cea austriacă să fie cam la fel de mare ca distanța dintre ordinea austriacă și cea balcanică.

Cei care vor să mai vadă rămășițele gloriei apuse a Imperiului Habsburgic pot vizita Viena. Acolo, prin jurul imenselor biserici și palate construite în anii de glorie imperială, aceste rămășițe se vând în porții mici, imprimate pe câni, tricouri, eșarfe, brelocuri și alte obiecte bine proporționate la Austria europeană de azi: Mozart pe brichete, Maria Tereza pe cești de cafea, împărăteasa Sissi pe o farfurioară de lut ars, mustăciosul Franz Josef pe o scrumieră. Iar cei foarte curioși se pot urca pe un munte – se găesc destui. Sigur o să audă și niște iodlere.

Dor de Băsescu

Vagonul cu vorbe

Florin Ghețău

Președintele Klaus Iohannis e slab. E un trădător. Nu vrea binele țării și nu se gândește la cei care vor răzbunare împotriva unui PSD care calcă în străchini. Am auzit zilele astea toate criticile posibile la adresa șefului statului, după ce Iohannis a acceptat fără nici un comentariu nominalizarea lui Mihai Tudose în funcția de premier. Aproape că am uitat cu toții de boacăna PSD cu datul la gioalele propriului guvern. Dintr-o dată, omul cel rău a devenit Iohannis. Nu Dragnea, cel care a provocat criza. Trebuia ca președintele să le-o spună tăios pesediștilor, să reacționeze, să fie rău. Adică să răstoarne masa. Măcar ne răcoream, nu contează că nu există o altă majoritate în Parlament.

Se vede că alegătorii de dreapta îi duc dorul lui Traian Băsescu. Cel

mai probabil, fostul președinte ar fi mers la luptă. Ar fi acționat altfel. N-ar fi dat funcția de premier PSD-ului, cu toate riscurile ulterioare. S-ar fi luat la hartă cu pesediștii, am fi avut un întreg spectacol. Adică un imens circ.

Ce putea face în definitiv actualul președinte? Avea vreo posibilitatea să-l respingă pe Tudose? Sigur că putea face asta, dar intram într-o criză profundă, cu efecte greu de anticipat. Nu PSD ar fi avut de pierdut, pentru că electoratul de stânga e mai puțin atent la detalii, ci președintele. Puteam ajunge inclusiv la suspendare, adică la o escaladare a conflictului politic. Posturile TV ale PSD ar fi urlat de dimineață până seara, iar Iohannis ar fi intrat într-o fundătură. În definitiv, habar nu avem dacă a existat vreo

negociere între Dragnea și Iohannis pe tema nominalizării lui Tudose, dar nu știm dacă nu cumva alternativa în PSD la Tudose era Carmen Dan sau chiar Olguța Vasilescu.

S-o luăm logic. După trecerea moțiunii de cenzură împotriva guvernului Grindeanu am revenit la situația de dinaintea crizei. Tot PSD și ALDE dețin majoritatea în Parlament, chiar dacă la moțiune părea că lucrurile stau altfel. Aleșii PSD din Timiș și Caraș (vreo opt-nouă la număr) nu și-au anunțat demisiile din partid. E adevărat că l-au susținut pe Grindeanu, dar asta nu înseamnă că nu vor fi dedicați partidului pe mai departe.

Hai să ne imaginăm varianta în care Iohannis ar fi făcut o altă nominalizare. Cine ar fi intrunit o majoritate în Parlament pentru susținerea unui premier din afara PSD? Aici vorbim de guvernare, nu de satisfacerea unui capriciu. Da, PSD ar fi meritat o pedeapsă aspră, logic ar fi să nu mai guverneze după cele întâmplate în ultimele 14 zile, dar practic acest lucru e imposibil. Una

este să vrei, altceva să și poți. Negocierile de la Cotroceni nu s-au făcut pe impresii, ci cu realism, având pe masă rezultatul alegerilor din 11 decembrie. Din acest punct pornește orice discuție. Simplificând, ne-am întors la momentul de după scrutinul de anul trecut, cu PSD și ALDE la peste 50 la sută în Parlament.

Singurul reproș care i se poate aduce președintelui e că n-a amintit nimic despre acțiunea iresponsabilă a PSD de a-și dărâma guvernul. Putea s-o facă, chiar dacă era vorba despre o simplă declarație la Cotroceni după consultările cu partidele. Dar președintele nu e nici analist, nici chibiț al opoziției, ci ne-a obișnuit cu stilul său rece și sobru. Nu e omul care să arunce vorbe, deși îi era ușor să comenteze.

Ce va urma? Problema e dacă PSD va reuși să guverneze mai bine și dacă investițiile se vor mișca din loc. E greu de crezut că vom avea altceva decât până la momentul debarcării lui Grindeanu. Mihai Tudose nu va ieși din cuvăntul lui Dragnea, iar liderul PSD a dovedit că singura sa preocupare este consolidarea puterii în partid. În paralel, Dragnea și cei din jurul său vor încerca slăbirea Justiției, în principal a DNA,

pentru că libertatea lor e strâns legată de averile cumulate.

Cu toate acestea, Liviu Dragnea nu s-a întărit, ci dimpotrivă. Decizia de a-l arunca pe Grindeanu peste bord nu a fost privită cu ochi buni de întregul popor pesedist. De asemenea, în partid a apărut o falie (chiar dacă nu una consistentă), dar cert e că ruptura s-a produs. Inclusiv reacția baronilor din sud Bădăluș și Stănescu la nominalizarea lui Tudose arată că e ceva forțat în PSD și că nimic nu mai e ca înainte.

Normal că Iohannis ar fi fost mai bucuros dacă-l avea pe Cioloș la Palatul Victoria. Dar politica nu se face pe sentimente, ci pe calcule reci și pe negocieri de culise.

Partea proastă e că mai nimeni nu crede în miracole și nici că PSD se va comporta altfel decât în ziua când a fost adoptată OUG 13 sau când și-a dărâmat propriul guvern. Dar PSD nu e singur pe scenă. Așa hulit cum e acum de propriii susținători, Iohannis are suficiente pârghii pentru a corecta orice ieșire în decor a echipei Dragnea. Posibil să fie o pace de moment, iar războiul să reizbucnească în toamnă.

BIOGRAFIA UNEI ORCHESTRE (2)

Orchestra Filarmonică din Viena la împlinirea a 175 de ani

Convins că printre cititorii melomani ai acestei rubrici se află numeroși admiratori ai Filarmonicii din Viena, atât de cunoscută tuturor grație concertelor sale de Anul Nou, revin asupra amplitudinii volum al muzicologului francez Christian Merlin, *Le Philharmonique de Vienne. Biographie d'une orchestre*, publicat anul acesta la Editura Buchet-Chastel a grupului editorial Libella. Istoria de 175 de ani a Orchestrei Filarmonice din Viena este pasionantă, iar Christian Merlin o derulează meticolos, după cercetări îndelungate în arhivele ei, ce încep să se acumuleze treptat din 1842 și capătă o formă oficială în 1861-62.

Ideea creării unei orchestre simfonice profesionale și permanente i se datorează compozitorului Otto Nikolai, chemat în 1841 să preia postul de *Kapellmeister* al Operei Curții din Viena. O formație compusă din 64 de instrumentiști la acea dată și despre care un om politic al vremii, Ludwig Ritter von Przi Bram, scria în memoriile sale: „Salariul unui membru al acestei falange, căreia toți maeștrii, inclusiv Richard Wagner, i-au recunoscut locul de frunte, era sub ceea ce trece astăzi drept minimul vital al unui funcționar al statului“. În fața veșniciei reticente a Curții imperiale de a mări salariile, Otto Nikolai găsește o soluție de compromis în organizarea de către orchestră a unor concerte simfonice – iar primul avea loc la 28 martie 1842 –, constituind concomitent noua societate filarmonică.

Statutele ei au fost semnate în octombrie 1842 și – observă Christian Merlin – în prima lor redactare democrația în sânul societății apărea ca un element secundar. „Cine contravine ordinilor *Kapellmeister*-ului sau ale *Orchesterdirektor* este exclus *de facto* de la orice participare în întreprindere“. Funcția de *Orchesterdirektor* o deținea din 1830 Georg Hellmesberger, al cărui fiu (și elev) Josef Hellmesberger Sr.

era recrutat la vârsta de 27 de ani pentru a ocupa postul de solist al Orchestrei. Mai tânărul Hellmesberger, care fondase în 1849 un cvarțet ce îi purta numele, iar din 1851 era profesor la Conservator și director artistic al Societății Prietenilor Muzicii, se bucura de o autoritate evidentă. Considerat un exponent al „stilului vienez“, Hellmesberger avea să formeze 29 din viitorii violoniști ai Filarmonicii.

Influentul critic al epocii Eduard Hanslick îl compara cu Joseph Joachim, dedicatarul și creatorul *Concertului pentru vioară* de Brahms, și el format de Georg Hellmesberger: „Stilul natural fin și excitabil al lui Hellmesberger ne-a atins imediat inima, mai mult decât seriosul [stil] roman inflexibil al lui Joachim. Felurile lor de a cânta se disting aproape ca femininul de masculin sau, pentru a folosi o imagine muzicală, asemenea cromaticului și diatonicului“. Ceea ce îl face pe Christian Merlin să comenteze: „Ideea unei Austrii feminine care s-ar opune unei Germanii masculine este, așa cum a demonstrat-o Gerald Stieg, «unul din stereotipurile absolut fundamentale legate de identitatea austriacă»“.

În 1869, 20 dintre violoniștii și alțiștii orchestrei, dintr-un total de 45, erau elevii celor doi profesori Hellmesberger, tatăl, Georg, fiind elev al lui Joseph Böhm, care formase aproape toți instrumentiștii primei formațiuni ai Filarmonicii. Böhm este considerat, de regulă, fondatorul școlii vieneze de vioară. Or, constată cu amuzament Christian Merlin în cartea sa, „*Böhm era maghiar și elev al francezului Pierre Rode, el însuși discipol al virtuozului italian Giovanni Battista Viotti. [...] Astfel, ceea ce trece drept școala vieneză de vioară este fructul învățământului unui ungar format de un francez, elev al unui italian: de unde și nevoia de a relativiza însăși noțiunea de școală într-o epocă în care Europa este un loc de mare circulație*“. Pe de altă parte, notează autorul, faptul că Georg Hellmesberger a format în total 25 de membri ai Orchestrei Filarmonice, iar fiul său Josef alți 29, dă măsura „unei voințe de unificare a stilului și a sunetului“. În paranteză fie spus, familia Hellmesberger era cea care avea să-l

adăpostească și îngrijească o vreme pe micul George Enescu, la Viena, spre sfârșitul veacului.

O caracteristică dominantă a Orchestrei Filarmonice în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, evidențiată de Christian Merlin, avea să fie plurietnicitatea ei. Efectivele mărite în 1869 includeau 13 instrumentiști născuți în Boemia, șapte în Ungaria, doi în Moravia și câte unul din Slovacia, Croația, Rusia și Italia. Acordarea drepturilor civice egale în Imperiu deschidea și calea angajării fără restricție a muzicienilor evrei, 15 în formația de la 1869. Orchestra avea atunci doi *Konzertmeister*, în persoana lui Josef Hellmesberger și a ungarului Jakob Grün – și el un remarcabil pedagog ce avea să formeze alți 17 viitori membri ai Filarmonicii –, iar prim violoncelist devenea David Popper, fiul unui cantor de sinagogă din Praga. Pupitrul contrabașilor era format mai mult de jumătate din muzicieni din Boemia, iar despre școala de contrabas vieneză se poate spune că este în esență una de origine cehă.

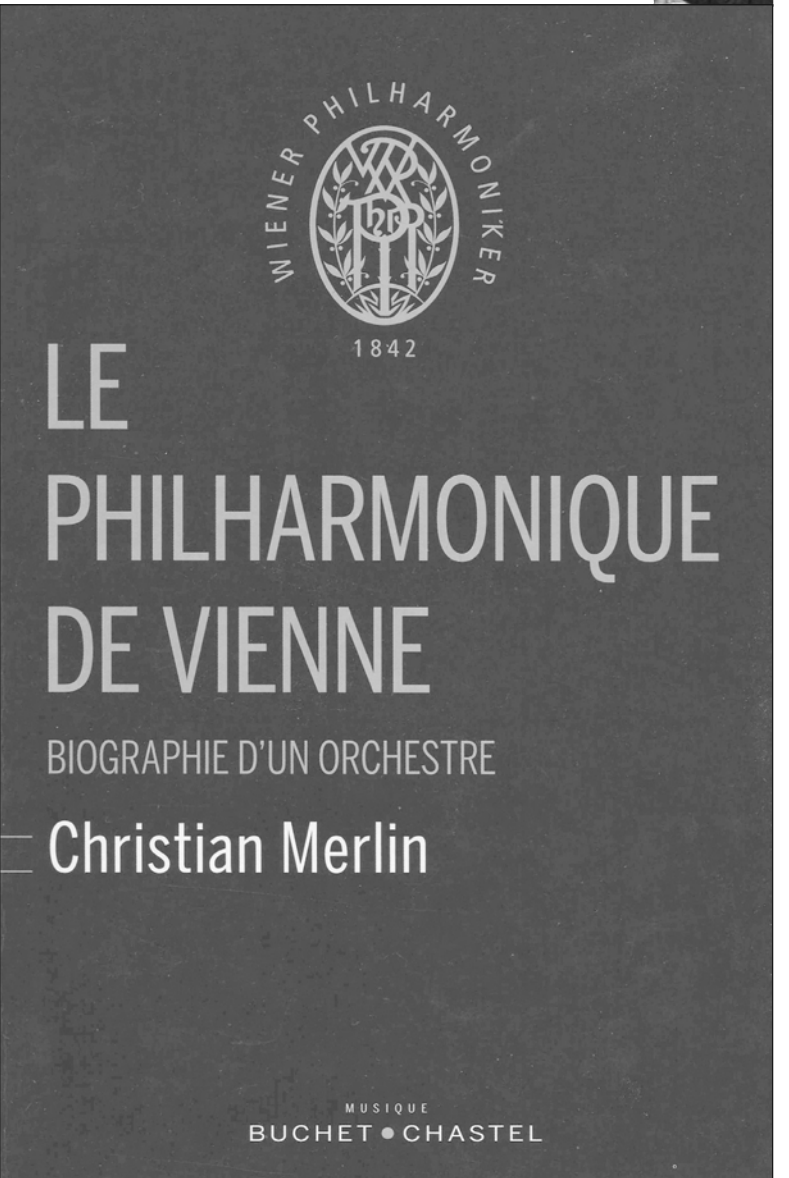
Lărgirea Orchestrei Filarmonice în 1869 s-a datorat inaugurării noii Opere din Viena, iar efectivele formațiunii aveau să capete o formă păstrată până la cel de-al Doilea Război Mondial, cu 18 prim-violoniști și 17 secunzi, 12 viole, zece violonceliști, zece contrabașiști ș.a.m.d. Numărul mare de noi angajați avea să creeze și noi tensiuni, remunerația concertelor simfonice făcându-se prin împărțirea câștigurilor între membrii societății filarmonice. Adunarea generală ratifică în octombrie 1869 un aranjament ce crea o „Orchestra Filarmonică cu două viteze“. Muzicienii angajați până la încheierea stagiunii 1868-69 erau considerați membri deplin, iar cei nou-veniți erau siliți să se mulțumească cu un statut defavorizant: venitul de bază al unui instrumentist, în stagiunea 1869-70, era documentat la 147 de guldeni, față de numai 74 pentru un nou angajat.

În ianuarie 1870 avea să fie inaugurată sala Musikverein a Societății Prietenilor Muzicii, unde aveau să fie mutate concertele în abonament, de mare succes, ale Filarmonicii, ce se stabiliza astfel în cele două locații, rămase reședințe ale ei până astăzi. Printr-un acord cu

Scrisoare pentru melomani

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată“ (Hermann Scherchen)

Victor Eskenasy

Societatea Prietenilor Muzicii, Orchestra obținea ca 40 de membri ai Filarmonicii să participe la fiecare concert al *Gesellschaft*, iar membrii fondatori și donatorii să capete drept de preemțiune asupra biletelor de concert. Urmare a acordului, două sute din abonații fideli ai Filarmonicii se trezeau fără locuri... Tot atunci, în 1875, Hans Richter, dirijorul ce avea să creeze *Inelul wagnerian* la Bayreuth, era ales ca dirijor al concertelor în abonament, un post pe care avea să-l păstreze timp de 23 de ani.

Din 1877 încep și primele deplasări în afara Vienei. Filarmonica îl omagia atunci în două concerte pe Mozart la Salzburg, iar în

1879 se producea la Budapesta. Avea să mai treacă timp până la primul turneu adevărat, în afara Imperiului, sub directoratul lui Gustav Mahler. Un timp în care orchestra recruta un violonist maghiar cu numele Arthur Nikisch, ce rămânea timp de trei ani, înainte de a deveni celebrul dirijor și creator al *Simfoniei a 7-a* a lui Bruckner, pe cel de-al treilea membru al dinastiei Hellmesberger, Josef Jr., iar după retragerea tatălui acestuia, pe ieșeanul Arnold Rosenblum, cunoscut mai apoi ca Rosé, ce era numit, la 18 ani, *Konzertmeister*, după ce îi impresionase pe membrii Filarmonicii cântând concertul lui Karl Goldmark.

N-ai tu treabă!

După ce, pe parcursul mai multor sezoane, a dezvoltat postmodern câteva dintre poveștile lui Ion Creangă, regizorul Alexandru Dabija a revenit la acest proiect artistic, oprindu-se asupra lui *Dănilă Prepeleac*. Fuseseră precedente surse de inspirație *Punguța cu doi bani* (Ooooo!, Teatrul Tineretului din Piatra Neamț), *Capra cu trei iezi* (Capra cu trei iezi – studiu gastronomic, Teatrul Act din București), *Fata babei și fata moșneagului* (O... ladă, Teatrul Tineretului din Piatra Neamț), *Ivan Turbincă* (Absolut!, Teatrul Act din București). În privința lui Dănilă Prepeleac, și-a asociat la partea de dramaturgie un alt ludic incurabil, Cătălin Ștefănescu, iar împreună au imaginat un scenariu dramatic născut din premisa „ce-ar fi dacă?”.

Prepeleac al lui Ion Creangă este privit într-un fel de „după 40 de ani”, urmărind personajul care i-a învins pe diavoli la vreo patru decenii de la momentul temporal în care-l lăsase autorul humuleștean. Tehnica e a *storytelling*-ului, personajele sunt Dănilă și doi draci, iar contextul e decupat de „învoiala” din poveste, conform căreia împielitații (botezați Mammon și Balamuk) sunt în slujba lui Dănilă, până la capăt. Recentă sarcină profesională a lui Mammon și Balamuk e să-i facă lui Dănilă, apropiat de momentul trecerii pragului pe lumea cealaltă, un muzeu memorial. Dracii sunt doi tineri (Alexandru Voicu, Andrei Seușan) croiți după modelul corporatist, în costume elegante, utilizatori de tablete și ai noului limbaj de lemn al zilei, cu multe anglicisme, iar Dănilă (Marcel Iureș) are tâmpile albite bine de trecerea anilor și conturile bancare burdușite cu banii câștigați, după cum știm din povestea care ne-a încântat copilăria. Spectacolul

Datul în spectacol

Oltița Cîntec

botezat cu o expresie neaoșă, al cărei conținut semantic ar merita atenție hermeneutică, căci sintetizează o componentă a felului românesc de-a fi, *N-ai tu treabă!* (Teatrul Act), e o ludică repovestire a peripețiilor lui Dănilă. Doar perspectiva e alta, în cheia de lectură a zilei, interesul căzând pe analiza succesului financiar al celui care, sărac lipit, cu o familie numeroasă ce trebuie întreținută, plecase la târg să vândă boii, îi schimbase pe un car ce părea că merge singur, când s-a dovedit că nu era chiar așa, l-a schimbat pe o capră, iar pe aceasta, pentru că era prea zvăpăiată, pe o găscă, iar pe asta... Continuarea o știm din cartea lui Ion Creangă. Analiza de bussines a incredibilei reușite a lui Dănilă e făcută alternând performativ planul trecutului și planul prezentului, păstrând enigma, căci a ajunge cel mai bogat om din lume și încă fără prea mult efort și muncă, în scurt timp, trebuie să fie un „moment din ăla când își bagă dracul coada”. Așa că situația trebuie studiată ca model de „istorie a unei vieți cu totul ieșite din comun. Succesul, ideea de succes în esența sa. Găsirea resursei interioare care te duce la vârf”, cum detaliază drăcușorii. Exact asta face spectacolul, apelând la resursele invincibile teatral ale ironiei și autoironiei. Confruntând „cum a fost” și „cum e-n ziua de azi”, punând în contrast comic ieri-ul istoric și actualul, realitatea și interpretarea ei pompoasă.

Moartea e o temă a spectacolului

În scenariul *N-ai tu treabă!*, Mammon și Balamuk au de îndeplinit o nouă încercare: îi fac lui Dănilă un muzeu modern, un *work in progress* care să-i mențină vie memoria. Prilejul devine numai bun pentru a relata publicului, transformat el însuși în personaj, mereu consultat verbal, doar retoric, implicându-l astfel, toate pățaniile lui Dănilă Prepeleac, într-o cheie sarcastică, apelând la proiecții video ilustrative, la arhaisme care, prin contrast cu modernitatea abordării, declanșează mecanismele comicului. Realizatorii s-au

jucat cu acțiunea clasică și au recitat-o cu ochii zilei de azi, traducând-o prin grila tranziției românești, în care primordială e punga, pardonul, portofelul, scuzați, contul.

Echipa spectacolului se joacă deliberat cu temporalitatea teatrală, intersectând secole, mentalități, viziuni, eliberând treptat către public o narativitate construită inteligent, al cărei parcurs fluid îl urmărești cu multă plăcere, și cu mintea, și cu sufletul.

Și cum un loc memorial „e un loc viu”, și acesta al lui Dănilă, „om care s-a reinventat într-un mod extrem de spectaculos”, trebuie să fie la fel și, mai ales, e obligatoriu să impresioneze, adunând creații de ultim trend, neapărat foarte scumpe, pentru a etala avuția proprietarului. Investiția în opere de artă nu e numai un gest de generozitate elitistă, dar indică și orizontul cultural al investitorului, înțelegerea misiunii sale asumat sociale, de a reîntoarce către domeniul spiritual o parte din agoniseală. Așa încât dracii noștri achiziționează pentru casa lui Dănilă Prepeleac din sculpturile satirice ale lui Maurizio Cattelan, lucrări de Damien Hirst, Edvard Munch, imagini din *performance*-urile Marinei Abramovici, secvențele devenind o voit hilară, atinsă de snobism, discuție despre opera de artă contemporană abstractă.

Moartea e o temă a spectacolului, pentru că așa speră Mammon și Balamuk să scape de învoiala cu Dănilă Prepeleac. Intertextualist, e invocat Faust, doar că asta e o altă poveste, chiar dacă tot cu un Mefisto, iar pactul cu dracii, care trebuie să-l slujească până la capăt, e câștigat aici de Dănilă. Inventiv, încearcă să sfideze moartea și își achiziționează „un sarcofag de-asta care te ține vreo sută de ani. Dormi înghețat!”. Și uite-așa, criogenia de joacă pe moment speranțele dracilor. Mefistofelic, aceștia speră, totuși, ca hazardul să le țină de astă dată partea, iar vreun vizitator neatent să oprească alimentarea cu energie electrică! Că banu-i ochiul dracului, o știe toată lumea.

Pinacoteca din Petrila

Ion Barbu

Ascultă 5 minute
de muzică clasică

© campanie Radio România Muzical

www.romania-muzical.ro

CINETic, UN PARADIS DESCHIS CELOR CARE VOR PERFORMANȚĂ

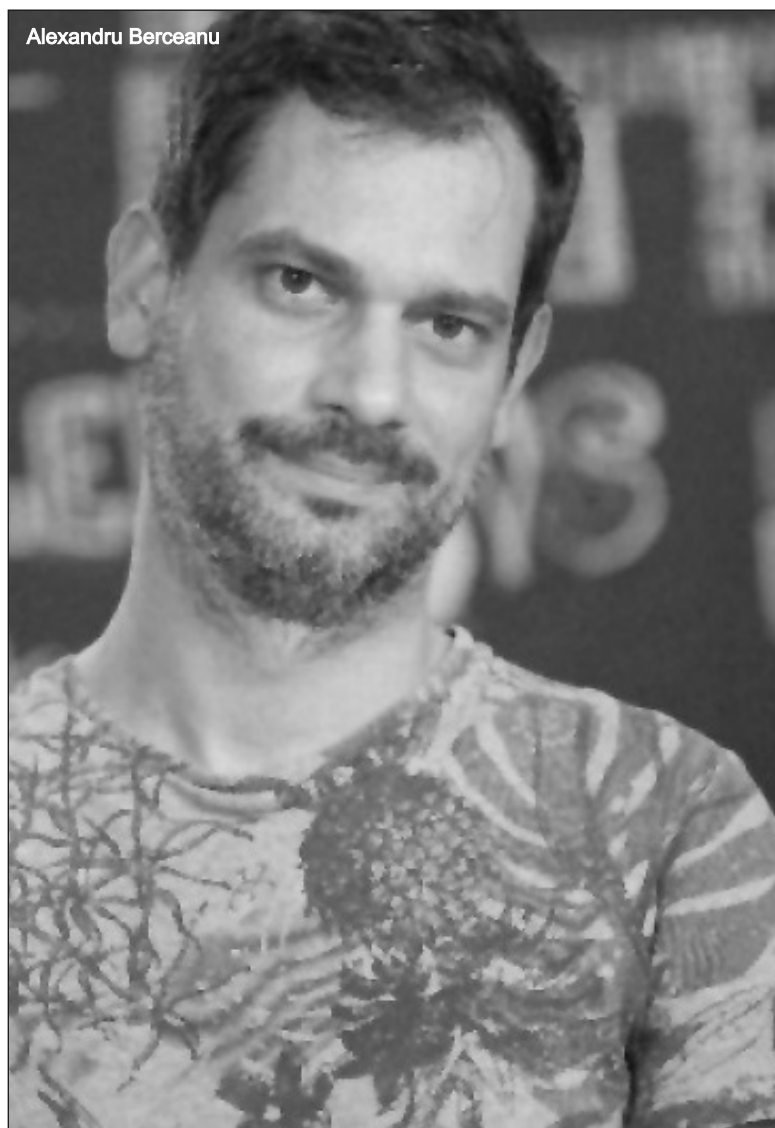
România e pe harta experimentelor de realitate virtuală

Acum un an pe vremea asta, când Alejandro González Iñárritu habar n-avea că urma să devină primul cineast cu o instalație de realitate virtuală (*Carne y arena*) în Selecția Oficială a Festivalului de la Cannes, la București se inaugura un centru de cercetare în audiovizual care își propunea să exploreze și această zonă inovativă – realitatea virtuală (VR).

Dosar realizat de Iulia Blaga

În iunie 2016, recunosc, nu auzisem de Centrul Internațional de Cercetare și Educație în Tehnologii Inovativ Creative din București (CINETic), înființat de Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „Ion Luca Caragiale” (UNATC) și prezentat în comunicatele de presă de atunci ca „primul centru internațional specializat din România în studiul interacțiunii digitale și primul centru multidisciplinar cu caracter de unicitate de pe teritoriul țării noastre care va avea ca scop dezvoltarea de programe la intersecția dintre artă și tehnologie”.

Apariția acestui centru a premers unui an de vârf pentru realitatea virtuală în lume, iar România a fost în sincron. La standul României din Le Marché du Film au fost prezentate în timpul Festivalului de la Cannes din acest an șase producții VR reunite sub titlul *Romanian VR Days in Cannes* (*Quantum* de Vlad Lomnășan, *Masacrul de la Jilava* de Alexandru Berceanu, *Mr. Freckles* de Andrei Brovenco, *Escape* de Millo

Alexandru Berceanu

Simulov, *Salina Turda 360* de Creative VR și *Envisage the Future* de Lewis Smithingham), iar cea de-a 16-a ediție a Festivalului Internațional de Film Transilvania (TIFF) a inclus șapte programe internaționale VR, organizând și prima ediție a *The VR Canvas*, un atelier de creație VR organizat de platforma festivalului, InfiiniTIFF, împreună cu CINETic. În plus, în 13 iunie 2017 s-a inaugurat în Veranda Mall din București cel de-al doilea cinematograful VR din Europa (după cel din Amsterdam), The

VR Cinema Romania, care e inițiativa unei finanțiste sino-britanice pe nume Deborah Chen. Constând în 150 de metri pătrați și 15 locuri, spațiul e consacrat deocamdată producțiilor internaționale, existând însă disponibilitate și pentru programarea unor producții românești.

Aceste recente evenimente, plus aniversarea unui an de existență a CINETic, au fost motive suficiente pentru a face o vizită centrului din spatele Teatrului Național din București, amplasat

Ioana Mischie

într-o clădire care până anul trecut era sediul agenției Mediafax. Cum proiectul de înființare a Centrului CINETic a fost co-finanțat prin Fondul European de Dezvoltare Regională, valoarea proiectului fiind de aproximativ 8 milioane de euro, o parte din bani s-a dus spre cumpărarea de către UNATC a acestei clădiri de trei etaje din buricul târgului, clădire care, odată ce a fost dotată cu tehnologie de vârf, a devenit un fel de „orașelul copiilor” pentru pasiunii de inovație în audiovizual.

Coordonatorul de programe Ioana Mischie se mișcă prin centru ca un copil prin cofetărie în timp ce-mi face ghidajul începând de la etajul trei în jos, folosind cardul de acces pentru fiecare ușă („pentru că am avut surprize”). Potrivit ei, CINETic e un fel de paradis. La fel ca paradisul, centrul nu e deschis oricui, ci aceluia care vor să facă performanță. „Suntem nișați pe o zonă cât mai inovatoare. Colaborăm cu masteranzi și cu doctoranzi UNATC, dar suntem deschiși și către absolvenți și

către studenții de la licență, pe bază de proiect. Nu-i putem finanța pentru că n-avem buget pentru asta, dar îi putem ajuta să cerceteze, să se bucure de echipament și să-și finalizeze proiectul, în schimbul unui articol de cercetare pe care trebuie să îl scrie la final“, spune Ioana Mischie. Centrul are deocamdată 15 angajați, intenția fiind de a crește numărul lor treptat.

Încă de la inaugurare au fost șase laboratoare dotate cu zece linii complexe de echipamente de cercetare științifică: Laboratorul de Tehnici Creative în Cinematografie, Laboratorul de Interacțiune Digitală Sunet-Lumină, Laboratorul pentru Design Decor Virtual și Realitate Augmentată, Laboratorul de Interacțiune Digitală, Laboratorul de Animație Digitală, Laboratorul pentru Dezvoltare Cognitivă și Psihologie.

Le iau în ordine în care le-am vizitat. Laboratorul de Tehnici Creative în Cinematografie e, de fapt, un laborator de postproducție pentru orice tip de film (obișnuit sau VR). În studioul secundar de colorizare se lucrează pe o consolă DaVinci Resolve, una dintre cele mai performante în prezent. Aici se colorizează filme pentru TV și online. Camera pentru colorizare cinema e mai SF, dar nu putem vedea consola pentru că e întuneric și se lucrează. Coloristul Mircea Crivoi și DoP-ul Mario Pancu lucrează la un scurtmetraj de școală filmat de Mario Pancu. E o proiectie 4K a unui proiect de semestrul unu pe 35 mm, spun băieții, care ne arată spre comparație și scanarea necolorizată venită de la Abis. Proiecția e făcută de un proiector digital extrem de performant. „Orice se colorizează aici e atât de bine calibrat încât va arăta ca în sala de cinema“, spune Ioana Mischie.

În spatele proiectoarelor e o sală în formă de L cu cele mai recente modele de calculatoare Apple dotate cu softurile necesare pentru procesare imagine și sunet. Pe ele lucrează studenții de la montaj.

La etajul doi se află Laboratorul de Interacțiune Digitală Sunet-Lumină. E un studio perfect echipat pentru sound mixing și recording, și e 7.1, în timp ce majoritatea studiourilor din România sunt 5.1. „Aici se poate face sunet și pentru sala de cinema, dar pe noi ne interesează să facem sunet surround pentru VR, și aici ne luptăm puțin cu morile de vânt pentru că la scrierea proiectului nu existau anumite echipamente *new media*“, spune Ioana Mischie. Echipamente noi apar lunar, ca telefoanele mobile. Da, există și varianta prestării de servicii care

să aducă ceva bani centrului, dar focusul sunt deocamdată proiectele interne, realizate în primul rând cu oamenii din UNATC.

Pe Alexandru Berceanu, directorul CINETic, îl găsim în Laboratorul pentru Dezvoltare Cognitivă și Psihologie de la etajul întâi. El ne vorbește despre cel mai îndelungat proiect lansat de centru, *Dezvoltarea unei metodologii de terapie prin teatru cu efect la nivel neurochimic și neurocognitiv*. Proiectul va dura patru ani și e condus de Ioana Carcea (absolventă a Facultății de Medicină din Iași și cercetător în cadrul Laboratorului Froemke din cadrul NYU Langone Medical School), care împreună cu o echipă de psihologi, medici și oameni de teatru va examina 500 de subiecți. Alexandru Berceanu: „Proiectul vizează dezvoltarea unei terapii prin teatru prin studiul reglării oxitocinei și a cortizolului. La nivel internațional nu există prea multe terapii prin care experimente la nivel psihologic să fie validate la nivel neurochimic. () Oxitocina e un neurohormon produs la nivel sub-hipotalamic. La nivel periferic este implicată mai ales la naștere (fiind activă atât în declanșarea nașterii, cât și ca anxiolitic), precum și în perioada de alăptare. La nivel cerebral lucrurile sunt mai puțin cunoscute, dar se știe că are un rol regulator sau determinant în tot felul de comportamente sociale (relația mamă-copil) sau afiliative (la nivel de familie sau grup). Noi încercăm să facem un scenariu care să ducă la creșterea nivelului de oxitocină și cortizol“. Momentan, proiectul e în stadiul de cercetare și definitivare a scenariului (care va dura doi ani), după care se va lucra timp de un an cu grupuri de persoane diagnosticate cu sindrom de stres post-traumatic și *burnout*, precum și cu vârstnici. Din echipa proiectului MET fac parte, alături de prof. dr Robert Froemke, actorul și profesorul Adrian Titieni, unul dintre principalii inițiatori ai înființării centrului CINETic, profesori și doctoranzi cu specializare în teatru precum și cercetători afiliați de la Universitatea București, Facultatea de Psihologie, un medic și specialiști în imagistică cerebrală și neuroștiință.

Alți câțiva studenți doctorali își fac proiectele în acest laborator, printre care un studiu de analiză EEG pe diferența de percepție dintre filmul 2D și filmul 3D, precum și un proiect cu o componentă de recunoaștere a mișcării în sistemul de *motion capture* și de generare a sunetului în funcție de modul în care sunt făcute mișcările.

Regizor de teatru la bază, dar cu interes pentru inovație și experiment, Berceanu e foarte interesat de realitatea virtuală despre care spune că e una din direcțiile prioritare ale centrului. „Experiențele immersive la cub de la noi sunt deocamdată niște chestii puerile, dar îi fac și pe oamenii mari să se poarte ca niște copii. După 20 de ore vor avea nevoie de ceva mai complex, dar contactul propriu-zis e fascinant. VR-ul e foarte sexy la ora actuală și e evident că progresul tehnic va fi mare, iar piața va fi într-o creștere accelerată. Potrivit unui studiu făcut de Goldman-Sachs, există trei scenarii bazate pe evoluția tehnologiei: 1. tehnologia VR va deveni complet independentă de calculator, iar până în 2025 piața de VR va fi cel mai important generator de venituri din industria electronică la nivel de conținut; 2. VR-ul se eliberează parțial de computer și ajunge să acopere până în 2025 jumătate din piața de electronice de entertainment, iar în varianta cea mai proastă, 3. VR-ul se dezvoltă tehnologic pe direcțiile din prezent și ajunge la 10-15% din piață, dar chiar și-așa sumele sunt amețitoare.“

În momentul de față, la CINETic sunt în derulare câteva proiecte de VR pe producție de conținut, precum și altele realizate în parteneriat. Printre acestea un mediu-metraj în stereoscopie realizat de Bogdan Mustață, cu titlul de lucru *Am exersat viața într-un picior*. Despre acest proiect filmat 3D cu conținut generat, actualmente în postproducție, Mustață spunea într-un interviu de pe blogul centrului că e un proiect dadaist. Alt proiect VR e semnat de Alexandru Berceanu și se ocupă de locuirea la romi. „Mă interesează să văd

romi care își negociază cultural lucruri precum locuirea și care funcționează mult mai bine în 360 de grade, pentru că în poveștile colectate e vorba de libertate, de ziduri, de puncte în care te oprești sau din care pleci“, spune Berceanu. Proiectul e preconizat să fie gata în doi ani. Vor fi cinci experiențe a câte 10 minute, filmate în șase-șapte locații diferite.

Pentru Berceanu, interesul acestei zone nu stă neapărat în a crea entertainment VR pentru cinematograful VR de la Veranda Mall, deși acesta e foarte dornic să colaboreze cu CINETic. „Mă întreb în ce măsură conținutul pe care noi îl propunem e interesant pentru ei. De pildă, *Masacrul de la Jilava*. Nu cred că oamenii au chef să vadă astfel de filme la mall.“ De altfel, Berceanu e încrezător în viitorul acestei direcții: „Cred că într-un timp scurt va fi mult mai ușor să obții bani pentru VR decât pentru cinematografie. (...) Nu știu cât de repede vom avea o linie specială de finanțare, dar în patru ani sunt convins că o vom avea“. Deocamdată CINETic se pregătește să colaboreze cu centre VR din Belgia, Elveția și Danemarca, iar în România face parte din VR Realities, o rețea de producători de VR din toate domeniile, de la medicină până la arhitectură.

Începând din acest an, CINETic va lansa un program special de masterat la UNATC, de programare pentru artă – VR sau alte media artistice. Interactive Technologies for Performing and Media Arts nu va fi doar primul masterat de la noi care îmbină arta cu tehnica, dar și unul dintre puținele programe de masterat din România în limba engleză.

Înainte de a fi selectivi, suntem deschiși

Elementul-cheie al Laboratorului pentru Design Decor Virtual și Realitate Augmentată e imprimanta 3D Object 30 Prime de la Stratasys, una dintre puținele imprimante care lucrează cu 12 tipuri de materiale. Tot la etajul întâi se află Laboratorul de Animație Digitală, care are deja un parteneriat solid cu Festivalul Anim'est pentru Anim'est Workshop. Aici se află și studioul dotat cu opt camere Vicon Vantage pentru *motion capture* și cu unul din cele două brațe robotice din centru, folosit în animație pentru *stop motion* (brațe care până acum se închiriau din străinătate). Un alt sistem, Vicon Cara, captează expresii faciale și e compus dintr-o cască pe care sunt montate patru camere *high definition*.

Cireșa de pe tort se află, însă, la parter. La ea se referea Alexandru Berceanu când vorbea despre maturii care dau în mintea copiilor. Cubul e un sistem de proiecție imersiv 3D tip CAVE (Computer Assisted Virtual Environment) pe patru ecrane, care poate fi folosit și ca simulator. Datorită unor senzori de mișcare, delfinul pe care dorești să-l mângâi răspunde arcuindu-și spinarea.

„Filmulețele nu sunt făcute de noi, sunt *template*-uri, deci acesta e acum scopul nostru – să creăm conținut pentru CAVE, dar merge greu, pentru că n-avem destui programatori“, spune Ioana Mischie. După ce plecăm, femeia de serviciu vine și ea să interacționeze cu delfinii.

Continuare în pagina 10

Continuare din pagina 9

În ultima sală vizitată doarme ModulaRIG, un braț robotic ultraperformant care poate recrea o mișcare de cameră pe șase-opt axe și pentru a cărei utilizare e nevoie de training special.

Cu asta am ajuns la final. Deși am vizitat centrul într-o zi mai liniștită, Ioana Mischie mă asigură că sunt multe proiecte în desfășurare. „Ne dorim să colaborăm cu oameni de calitate, cu artiști și cercetători supercompenți – și aici mi se pare că ceva ne lipsește, pentru că vorbim de *new technologies* și toate lucrurile astea emergente: e greu să găsești oameni specializați pe Modula sau Cave, și atunci ori îi iei de mici și îi instruiesti, ori – dacă au alt *background* – îi inviți și le arăți ce faci. Deocamdată, înainte de a fi selectivi, suntem deschiși.“ Deschiși inclusiv ideii de a invita studenți de anul I și elevi de liceu pentru a-i familiariza cu noile tehnologii. Sunt în dezvoltare la ora actuală relații partenoriale cu multiple facultăți, precum Centrul de Excelență în Studiul Imaginii (CESI), facultăți din cadrul Politehnicii București, precum și cu UNARTE, pentru a crea programe de studiu în co-tutelă sau stagii de practică, una dintre ideile de bază ale proiectului CINETic gândite sub coordonarea domnului Nicoleta Manda (directorul proiectului CINETic, actualmente rector al UNATC) fiind interdisciplinaritatea și lărgirea posibilităților de transfer de cunoștințe din domeniile tehnice și științifice către artistic și retur. S-a lansat astfel programul de Masterat de Terapie prin Artă în colaborare cu Facultatea de Psihologie și Științele Educației București pentru care se va da prima dată admitere în această vară.

Pe blogul centrului, Stefan Pârlog, asistent de cercetare CINETic,

împărtășea la un moment dat ideile principale ale unei mari întâlniri VR de la Stuttgart, *Film and Media Exchange*, organizată de Filmakademie Baden-Württemberg. Mi-a atras atenția acest enunț: „Deja alegerile nu se mai fac între vechi și nou, ci între nou și mai nou. (...) Realitatea virtuală e un mediu care încă se formează, dar semnele sunt că nu va avea nevoie de zeci de ani ca să ajungă la maturitate, așa cum a fost în cazul cinematografului“. Nu știu alții cum sunt, dar mie mi se pare extraordinară apariția promptă a acestui centru într-o țară ca România – săracă, dar înzestrată cu IT-iști și artiști talentați. Abia aștept să văd rezultatele peste câțiva ani.

Ce a făcut CINETic într-un an:

● **Septembrie 2017** – Lansarea programului masteral *Interactive Technologies for Performing and Media Arts*, în limba engleză, în cadrul UNATC-CINETic

● **August 2017** – Prezentarea proiectului de cercetare SoundThimble (axat pe sonificarea mișcării în timp real) în cadrul AudioMostly 2017, Londra UK

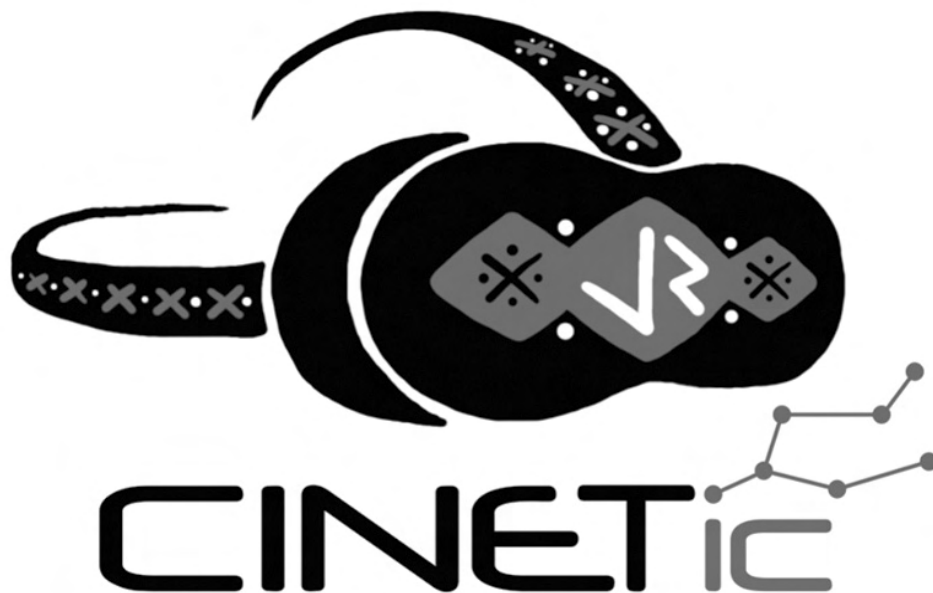
● **Iulie 2017** – atelier Video mapping în scenografie (împreună cu AURAL EYE Visions Studio)

● **Iulie 2017** – Hackathon CINETic – The Cave (atelier cu șase programatori și șase designeri) pentru dezvoltarea unui proiect de sistem de proiecție imersiv 3D de tip CAVE

● **Iunie 2017** – The VR Canvas, organizat la TIFF – atelier intensiv de training în metoda de lucru 3D Tilt Brush și rezidență artistică pentru patru artiști vizuali selectați

● **Mai 2017** – Crearea și lansarea instalației *nOr*, printată 3D și expusă în cadrul *3D – Printing the Future/Viitorul în 3D Printing*, la București și Cluj (în colaborare cu Asociația Științifică)

● **Mai 2017** – The Romanian VR

Day in Cannes – lansarea internațională a CINETic și prezentarea a șase proiecte VR românești în cadrul *showcase*-ului internațional

● **Aprilie 2017** – studiul de cercetare cu privire la reglarea emoțională a adolescenților, mediat de Alexandra Huh

● **Aprilie 2017** – lansarea cursului-pilot de Motion Control

● **Martie 2017** – lansarea cursului-pilot de Color Grading pe consola DaVinci Resolve

● **Ianuarie 2017** – seminarul *Oxitocina, comportament social și plasticitate neuronală*, susținut de profesorul american Robert Froemke în cadrul seminarului *Consciousness and Cognition: An Interdisciplinary Approach*, organizat de IRH-ICUB (centrul de cercetare al Universității București)

● **Noiembrie 2016** – prima sesiune a seminarului introductiv *Măsurători EEG (electroencefalograf) și ERP (event related potentials)*, susținut de Alexandra Huh, doctorand în cadrul Universității Babeș-Bolyai și colaborator CINETic

● **Decembrie 2016** – proiect de cercetare & artistic despre sonificarea mișcării folosind tehnologiile de captură a mișcării performerului/performerilor pentru generarea

ambientului sonor și a altor elemente de scenografie

● **Decembrie 2016** – Eu. Shakespeare, proiect-pilot de teatru experimental condus prof. Liviu Lucaci de la UNATC

● **Octombrie 2016** – vernisajul instalației audio-video interactive și imersive *Womb/Pântecul*, găzduită de un dom din bambus ridicat pe terasa clădirii CINETic și îmbrăcat în fractali animați de Adistu', acompaniați de un joc de particule programat de Baptise Bohelay și de muzică drone compusă de Victor Luchian

● **Octombrie 2016** – *Fața ascunsă remix, performance* live audio-video care propune o explorare audio-vizuală a depresiei pornind de la documentarul interactiv *Fața ascunsă*

● **Octombrie 2016** – Implementarea proiectului de cercetare MET – *Dezvoltarea unei metodologii de terapie prin teatru cu efect la nivel neurochimic și neurocognitiv*

● **Septembrie 2016** – CINETic începe colaborarea cu Athanor Akademie din Germania și David Esrig pentru conceperea și realizarea scenografiei spectacolului de teatru multimedial și interdisciplinar al lui David Esrig după piesa lui Eugen O'Neill, *Before Breakfast – Înainte de gustarea de dimineață*

● **Iunie 2016** – Instalația *Pasăre în spațiu* (video mapping participativ), creată de Eranio Petruska în cadrul CINETic

● **Mai 2016** – CINETic găzduiește primul atelier internațional de animație din România, Animation Worksheep 2016

● **Mai 2016** – CINETic asigură infrastructura pentru secțiunea de VR în cadrul festivalului Unfinished, aflat la prima ediție

● **Martie 2016** – Workshopul CINETic – *Colaborări interdisciplinare artă-tehnologie în domeniul programării*, desfășurat în cadrul ARCUB

● **Martie 2016** – Workshopul CINETic *Generarea muzicii în timp real printr-o interfață BCI de tip EEG*

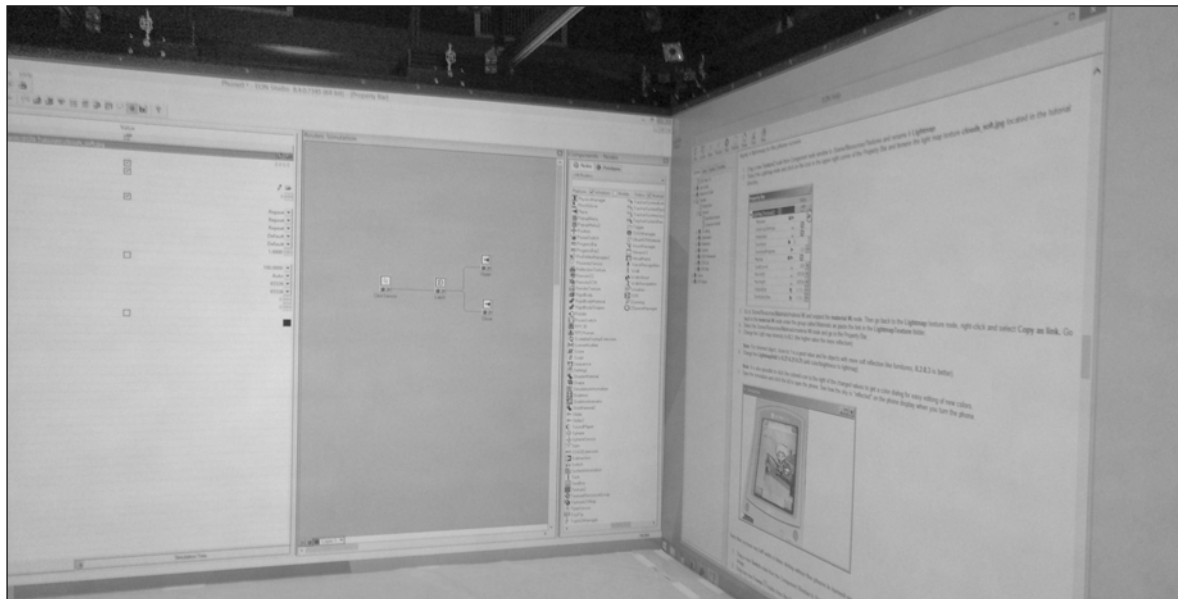
Bogdan Mustață despre *Am exersat viața într-un picior*

Am ajuns să colaborez cu CINETic printr-un proiect de cercetare la care lucram de la începutul lui 2015. N-am pornit de la 3D, nu mă interesa 3D-ul, ci încercam diferite moduri de a lucra cu actorii. Lucram cu trei actori: Bogdan Albulescu, Ela Ionescu și Radu Romaniuc. Plecasem de fapt de la niște idei care nu erau ale mele, le-am regăsit ulterior și în teatrul sărac al lui Grotowski. Mă interesa cum pot lucra cu actorii fără scenariu, personaj sau temă. Când am făcut filmul *Lupul*, țin minte că am citit un interviu al lui Wim Wenders despre *Pina*. Spunea că voia de mai de mult să facă un film cu ea, dar nu putuse pentru că tehnica nu era suficient dezvoltată.

Mă rog, n-aveam în plan să fac dans cu actorii mei, dar m-am gândit că 3D-ul putea fi o soluție.

Așa am ajuns la 3D și am început să mă interesez de partea tehnică. Am început să merg la workshopuri și, când lucrurile s-au pus cap la cap, am încercat să văd de unde pot face rost de echipament. De la CINETic am luat *rig*-ul, cele două camere și apoi am montat la ei, și colorizarea tot la ei am făcut-o. Acum sunt la partea de sunet, care va fi gata în septembrie, după care mai am de făcut niște chestii care țin de 3D. Am lucrat cu doi operatori, Zsolt Magyari și Barbu Bălăsoiu.

Cu cei de la CINETic vreau să continui cercetarea – să le arăt oamenilor niște imagini din film în 3D și în 2D și să văd dacă există diferențe în percepția lor. 3D-ul ține de corporalitate, de prezență, de rotunjimea actorului – *roundness*, cum se spune în engleză. S-ar putea ca percepția spectatorului să fie un pic alta.

Banalitatea straniului

Florin Irimia

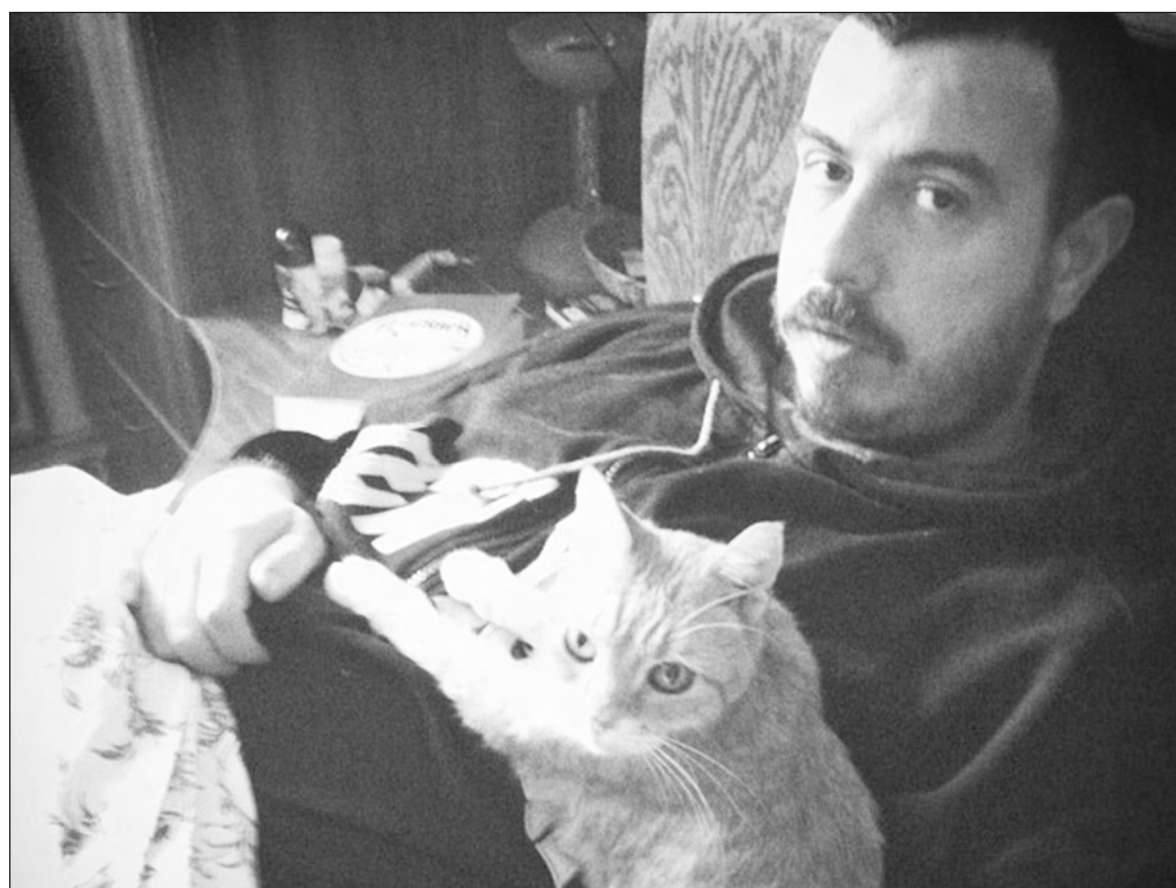
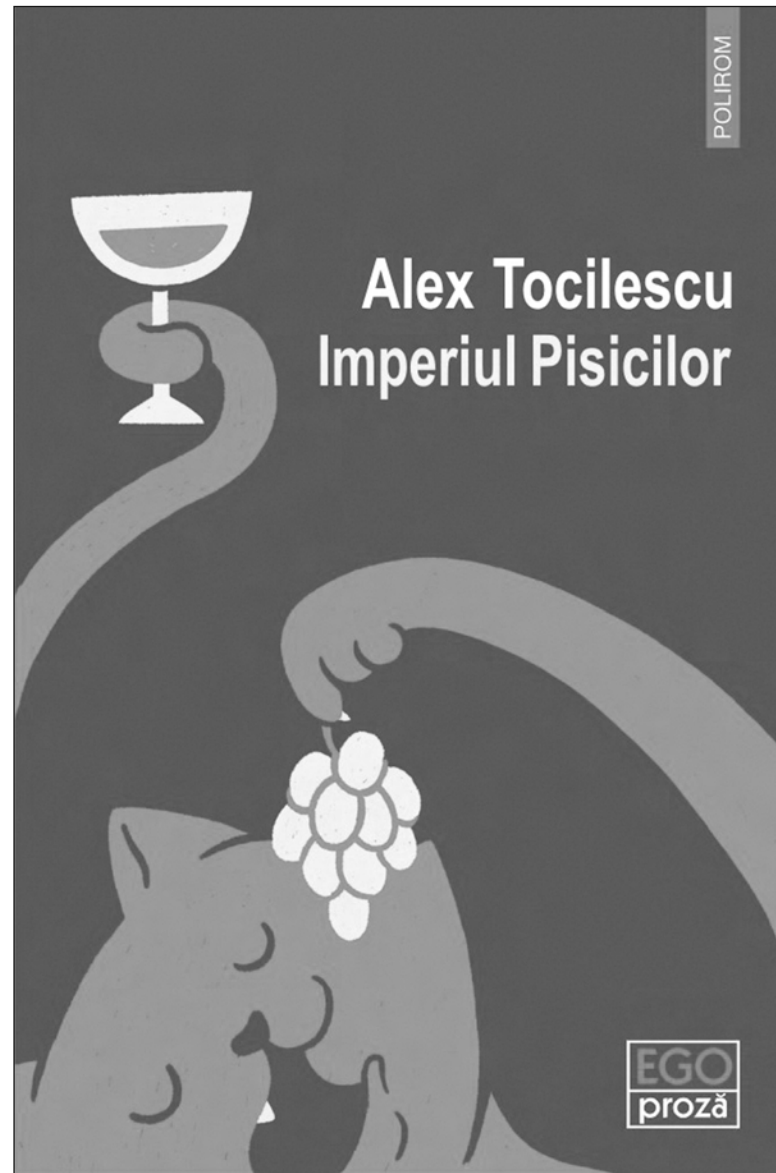
Mihai Galeș, un astronaut american de origine română, are o întâlnire de gradul trei cu doi extraterestri care au venit tocmai până la stația spațială în care acesta se află pentru a-l ruga să doneze niște spermă pentru propășirea speciei (*Astronautul*), un comando special din cadrul Națiunilor Unite ajunge la timp pentru a-l împiedica pe Dănuț, un băiat de paisprezece ani, să se masturbeze și prin asta de a produce, ceva mai târziu, un crăh bursier de amploare (*Efectul fluturelui*), un șofer de camion care transportă iaurt se crede reîncarnarea lui Adam, fiind totodată convins că Eva lui îl așteaptă în orașul Porto Alepe din Brazilia (*Adam și Eva*), Isus se întoarce pe pământ, dar nu mai este dispus să întoarcă și celălalt obraz, caftindu-i fără milă pe niște băietani care oricum îl cred zombi (*A Doua Venire*), un tip se duce în pădurea Băneasa ca să-și îngroape pisica moartă numai pentru a da peste o intrare secretă în Iad, unde doi inși se chinuie, spre disperarea unei Satane parcă mult prea de treabă, să schimbe un neon (*Cat funeral*), Rusia bombardează cartierul unui oarecare Tănase în încercarea de a-l face să returneze cele două prosoape furate de acesta dintr-un hotel din Moscova al cărui proprietar se întâmplă să fie prieten cu Putin (*Bombardamentul*), un inger cu trup de femeie coboară pe pământ pentru a convinge un prim-ministru să demisioneze, dar el nu cade pradă farmecelor ei, ceea ce are să-l coste (*Un inger se arată*), contele Poganel are dificultăți în a defini urâtenia de necontestat a doi cai din herghelia sa (*Doi cai urâți*), Ana și Cătălin, doi adolescenți îndrăgostiți, fac sex la 2 Mai spre consternarea și impotența domnului Alexandrescu, tatăl fetei, care nu-i poate opri (*Vacanța*), faimosul (într-un alt univers) detectiv Chalpier reușește fără prea mare efort s-o convingă pe fata doamnei Corneliuc, Berneea, să se întoarcă acasă, dar asta numai pentru că este foarte inteligent (*Fata doamnei Corneliuc*), polițistii Banciu și Prodan, nici foarte inteligenți, nici foarte proști, intră în universul lui David Lynch – că tot s-a relansat *Twin Peaks* –, deși propriu-zis ei intră doar într-o casă părăsită, dar mai bine n-ar fi

intrat (*Uși negre*), maestrul de kendo Nakato Kajima încă mai are de lucrat cu marele învățat Broșteanu, cum și marele învățat Broșteanu mai are de lucrat cu Andrei, sclavul său, un tip împiedicat care strică permanent câte ceva, deși așa am putea spune că și Nakato Kajima mai are de lucrat la limba română, deși e amuzant cum o vorbește (*Lecție de luptă*). Maria și Dănuț, adolescenți de șaisprezece ani, nu mai au timp să-și consume idila (sau să se mute în București după liceu), căci peste lume se abate un război atomic care-i omoară pe toți, ceea ce-i bine pentru că mai rău ar fi fost să-i omoare numai pe ei (*Romanță rurală*), un porc începe să vorbească și are multe de spus, însă este omorât tocmai din cauza asta și la cererea sa (*Miracolul de la Albești*), Zm și Zr, doi extraterestri (nu aceiași din *Astronautul*, ci aceiași din *Imperiul pisicilor*, povestirea care dă titlul volumului) fac experimente stupide pe pământeni de dragul unei științe dubioase și inutile (*Experimentul*), detectivul Macewski nu este foarte inteligent, dar știe să bată, un alt mod de a rezolva cazuri (*Maimuța contesei*), o tipă „beton” ajunge o sursă de penibil pentru prietenul ei care nu știe cum să-i spună că are orgasme prea sonore (*Prietena lui Andrei*), un scriitor obscur află într-o seară că a luat premiul Nobel pentru literatură, lucru care-l determină să-i facă propuneri indecente unei ziariste care l-a sunat pentru a-i lua un interviu (*O seară cu Eduard și Polonia*) și călăreților Apocalipsei, poșiți într-un sat românesc, li se fură caii în timp ce beau la barul local (*Cei patru călăreți ai Apocalipsei*). Nu vreau să mă gândesc la consecințe, probabil că de-aia a dispărut satul românesc.

Univers bizar, suprarealist, pur literar

Acestea sunt, foarte pe scurt, câteva din cele treizeci și două de povestiri care compun proaspătul volum al lui Alex Tocilescu (și când spun proaspăt nu mă refer doar la momentul apariției), povestiri care, deși suficient de eterogene ca subiect, temă, întindere etc., au în comun nu neapărat pisicile, care apar doar în câteva dintre ele (*Pisica lui Dumnezeu*, aleasă de autor pentru a fi citită în cadrul unui interviu video

recent luat de Luiza Vasiliu fiind poate chiar cea mai bună din carte, în orice caz cea mai duioasă), ci acest univers bizar, suprarealist, pur literar, dar în același timp suficient de asemănător cu ceea ce numim realitate, în care sunt ele plasate, o lume în care animalele vorbesc (nu doar pisicile), extraterestrii sunt printre noi și lucrurile se întâmplă anapoda, dar, asemenea naratorului din *Cat funeral* și nu numai, nimeni nu se (mai) miră, miraculosul fiind acceptat cu aceeași nonșalanță, indiferență aproape, cu care acceptăm de regulă că soarele răsare în fiecare dimineață sau că noaptea se face întuneric. La această acceptare firească contribuie în foarte mare măsură și stilul autorului, invariabil de la o povestire la alta, și care mie mi-a adus aminte cumva de Raymond Carver, doar că, spre deosebire de naratorul lui Carver, care descrie cele mai adânci și cutremurătoare drame domestice pe același ton egal, lipsit de orice efuziune dramatico-sentimentală, cel adoptat de Tocilescu vine și cu o doză mare de umor, așa că dincolo de conținutul adeseori trist al prozelor autorului bucureștean aproape că nu există povestire la care în final să nu te trezești că pufnești în râs. Ceea ce este, mă gândesc, fix ce și-a dorit autorul.

Ian McGuire – Apele Nordului

„Suplimentul de cultură“ publică în avanpremieră un fragment din romanul *Apele Nordului* de Ian McGuire, traducere din limba engleză și note de Alexandra Fusoi, care va apărea în curând în colecția „Biblioteca Polirom. Actual“ a Editurii Polirom.

– Fragment –

Iată Omul.

Iese tarandu-și picioarele din curtea de la Clappison și o ia pe Sykes Street, adulmecând aerul încărcat de mirosuri amestecate – terebentină, făină de pește, muștar, grafit, obișnuita duhoare matinală apăsătoare de pișat de la oalele de noapte abia golițe. își trage nasul o dată, se scarpină în capul cu păr tuns scurt și își bagă mâna între picioare. Își miroase degetele, apoi le sughe încet pe fiecare în parte, culegând și ultimele rămășițe, storcând și ultima picătură. Pe Charterhouse Lane, la capăt, o ia spre nord pe Wincolmlee, pe lângă taverna De La Pole, atelierul de lumânări de spermanțet și presa de ulei. Vede, peste acoperișurile depozitului, cum se leagănă vârfurile arborilor mari și artimonurilor, aude strigătele docherilor și bocănitul maiurilor de la dogăria din apropiere. Umărul i se freacă de cărămida roșie tocită, pe lângă el trece un câine, apoi o căruță încărcată cu dulapi de lemn. Trage iar aer în piept și își plimbă limba peste meterezele neregulate ale dinților. Simte născându-se în el o nevoie nouă, modestă, dar insistentă, o dorință proaspătă ce tânjește să fie împlinită. Corabia lui pleacă în zori, însă înainte de asta mai trebuie făcut ceva. Se uită în jur și, pentru o clipă, se întrebă despre ce-i vorba. Bagă de seamă mirosul pătrunzător de sânge de la cârnățarie, legănarea soioasă a fustei unei femei. Se gândește la carne, de animal, de om, apoi se mai gândește nu-i genul ăla de dorință, hotărâște el, nu încă, e aia mai blândă, mai puțin presantă.

Se răsucesce pe călcăie și se întoarce la birt. E aproape goală la

ora asta a dimineții. În cămin arde un foc mocnit și se simte miros de prăjeală. Scormonește în buzunar, dar nu găsește decât firimituri de pâine, un briceag și o monedă de jumătate de penny.

Rom, zice el.

Împinge jumătatea de penny peste tejghea. Birtașul se uită cu dispreț la monedă și scutură din cap.

Plec dimineată, explică el, pe Volunteer. Ți dau o poliță.

Birtașul pufnește.

Mă iei de prost?, întreabă el.

Bărbatul ridică din umeri și se gândește o clipă.

Dăm cu banul, atunci. Briceagul ăsta bun al meu pe o dușcă din ro-mul tău.

Îl pune pe tejghea, iar birtașul îl ia și îl cercetează atent. Desface lama și o încearcă pe buricul degetului mare.

I-un briceag bun, spune omul. Nu m-o lăsat baltă până acu.

Birtașul scoate un șiling din buzunar și i-l arată. Aruncă moneda în aer și pune palma peste ea. Se uită amândoi. Birtașul dă din cap, ia briceagul și-l bagă în buzunarul jiletcii.

Acu poți să te cari, zice el.

Expresia bărbatului nu se schimbă. Nu dă nici un semn de iritare sau surprindere. Pierderea cuțitului pare să fie parte dintr-un plan mai mare și mai complicat la care este părtaș. După o clipă, se apleacă, își scoate cizmele marinărești și le pune una lângă alta pe tejghea.

Aruncă iar, spune.

Birtașul dă ochii peste cap și se întoarce.

Nu vreau nenorocitele alea de cizme, zice el.

Ai briceagul meu, spune omul. Nu poți să dai înapoi acum.

Nu vreau nenorocitele alea de cizme, zice iar birtașul.

Nu poți să dai înapoi.

Fac ce dracu' vreau eu, spune birtașul.

La celălalt capăt al tejghelei stă rezemat un om din Shetland, care-i urmărește. Poartă un fes și niște pantaloni marinărești țepeni de murdărie. Are ochi roșii, turburi, de bețiv.

Ți iau io de băut, zice el, numa taci naibii din gură.

Bărbatul îl privește. S-a mai bătut, în Lerwick și Peterhead, cu de ăștia din Shetland. Nu știe cine știe ce bătauși, dar sunt încăpățânați și greu de dat gata. ăsta are un cuțit ruginit de jupuit grăsimea de balenă la cingătoare și un aer agresiv și arțăgos. După o clipă, bărbatul dă din cap.

Mulțam, zice. Am fost la curve toată noaptea și mi e uscat gâtulejul.

Omul din Shetland dă din cap spre birtaș, care îi toarnă, fără nici o tragere de inimă, încă un rând. Bărbatul își dă jos de pe tejghea cizmele marinărești, ia băutura și se duce la o bancă de lângă foc. După câteva minute, se întinde, își trage genunchii la piept și adoarme. Când se trezește, insul din Shetland stă la o masă în colț, vorbind cu o curvă. E brunetă și grasă și are fața pătată și dinții verzui. Bărbatul o recunoaște, dar nu și poate aduce aminte cum o cheamă. Betty? se întreabă el. Hatty? Esther? Omul din Shetland strigă un băiat negru care stă ghemuit în pragul ușii, îi întinde o monedă și-i spune să-i aducă o porție de midii de la negustorul de pe Bourne Street. Băiatul are nouă sau zece ani și e subțirel, cu ochi negri mari și pielea cafenie ceva mai deschisă. Bărbatul se ridică în capul oaselor și își umple pipa cu ultimele fire de tutun. O aprinde și se uită în jur. S-a trezit refăcut și pregătit. Își simte mușchii destinși sub piele, inima umflându-i-se și strangându-i-se în piept. Insul din Shetland încearcă s-o sărute pe femeie și e respins cu un scâncet lacom. *Hester*, își amintește bărbatul. Numele femeii e *Hester* și are o cameră fără geamuri în James Square, cu un pat cu cadru metalic, un urcioc cu un lighean și un irigator de cauciuc, pentru spălat sămânța. Se ridică și se apropie de locul unde stau cei doi.

Mai cumpără-mi un rând, zice el.

Omul din Shetland îl privește o clipă cu ochii îngustați, apoi scutură din cap și se întoarce din nou spre *Hester*.

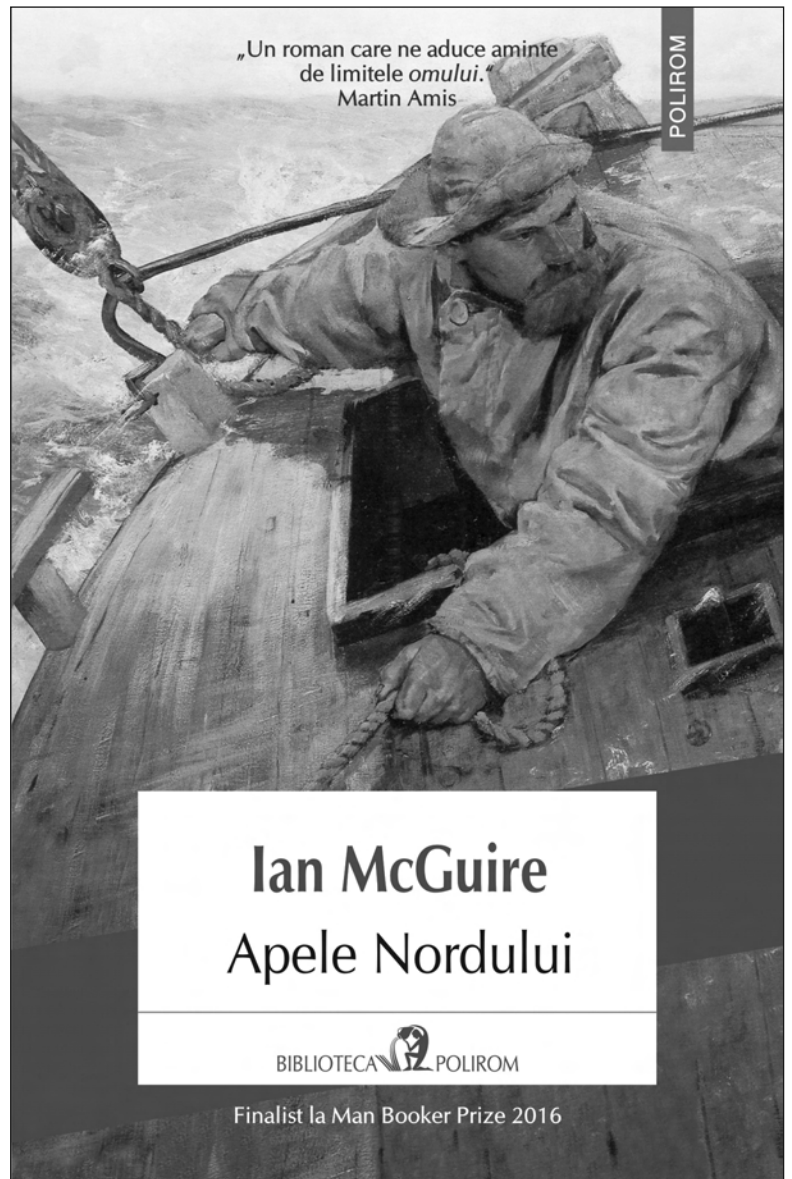
Încă un rând și nu mai auzi de mine.

Celălalt nu-l bagă în seamă, dar bărbatul nu se clintește. Răbdarea lui e dintre cele mohorâte și nerușinate. Își simte inima umflându-se și strangându-se, adulmecă duhoarea obișnuită de birt bășini, fum de pipă și bere vărsată. *Hester* ridică privirea spre el și chicotește. Dinții îi sunt mai mult cenușii decât verzui, iar limba are culoarea ficatului de porc. Omul din Shetland își scoate cuțitul de la cingătoare și-l pune pe masă. Se ridică.

Mai bine-ți tai coaiele decât să-ți mai iau un rând, zice el.

E slab și deșirat. Are părul și barba îmbibate cu grăsime de focă și trăsnește a teugă. Bărbatul începe să înțeleagă acum ce are de făcut – să descopere de ce natură sunt nevoile sale și cum să și le satisfacă. *Hester* chicotește iar. Omul din Shetland apucă cuțitul și lipește lama rece de obrazul bărbatului.

— S-aș putea să-ți retez nasu' și să-l dau la purceii ăia nenorociți din spate. Râde la gândul ăsta, iar *Hester* i se alătură. Bărbatul pare netulburat. Nu e încă momentul pe care

spre *Hester*.

Încă un rând și nu mai auzi de mine.

Celălalt nu-l bagă în seamă, dar bărbatul nu se clintește. Răbdarea lui e dintre cele mohorâte și nerușinate. Își simte inima umflându-se și strangându-se, adulmecă duhoarea obișnuită de birt bășini, fum de pipă și bere vărsată. *Hester* ridică privirea spre el și chicotește. Dinții îi sunt mai mult cenușii decât verzui, iar limba are culoarea ficatului de porc. Omul din Shetland își scoate cuțitul de la cingătoare și-l pune pe masă. Se ridică.

Mai bine-ți tai coaiele decât să-ți mai iau un rând, zice el.

E slab și deșirat. Are părul și barba îmbibate cu grăsime de focă și trăsnește a teugă. Bărbatul începe să înțeleagă acum ce are de făcut – să descopere de ce natură sunt nevoile sale și cum să și le satisfacă. *Hester* chicotește iar. Omul din Shetland apucă cuțitul și lipește lama rece de obrazul bărbatului.

il așteaptă. E doar un răstimp plicticos, dar necesar, o pauză. Birtașul apucă o bătă de lemn și deschide cu un scârțâit ușa tejghelei.

Tu, zice el arătând spre bărbat, ești un ticălos leneș și un mincinos blestemat și vreau să te văd plecat.

Bărbatul se uită la ceasul de pe perete. E puțin trecut de amiază. Are 16 ore să facă tot ce are de făcut. Să-și ofere iar satisfacție. Jindul pe care-l simte e trupul lui ce își exprimă nevoile, ce îi vorbește uneori o șoaptă, alteori un murmur, alteori un țipăt. Nu tace niciodată; dacă o să tacă vreodată, atunci o să știe că a murit până la urmă, că până la urmă l-a ucis vreun alt nemernic și gata.

Pășește brusc spre omul din Shetland, ca să i arate că nu se teme, apoi se trage iar îndărăt. Se întoarce spre birtaș și ridică bărbia.

— Poți să-ți bagi ghioaga-n curu' ăla nenorocit, zice. Birtașul îi arată ușa. Când bărbatul pleacă, sosește băiatul cu un castron de tablă cu midii aburinde și aromate. Se uită o clipă unul la altul, iar bărbatul simte un nou fior de certitudine.

CARTEA

În 1859, după ce a fost eliberat în chip dezonorant din rândurile armatei, Patrick Sumner nu are altă op iune decât să devină chirurg la bordul unei baleniere aflată în drum spre cercul polar. Dar când, la mijlocul călătoriei, un băiat din echipaj este ucis cu brutalitate, Sumner devine fără voia sa detectiv. În curând va infrunta un rău mai mare decât întâlnise la asediul orașului Delhi: Henry Drax, harponier, ucigaș, monstru. De fapt, nimeni de pe corabie nu este ceea ce pare, nici măcar chirurgul nostru. Fiecare își suspectează aproapele, iar expediția de vânătoare se dovedește a fi, până la urmă, un transport de opiu. Scris în manieră dickensiană, purtând marca unui excelent povestitor, *Apele Nordului* a fost nominalizat pe lista scurtă a Booker Prize.

Revoluția fustelor la bărbați

Europa trece printr-un val de căldură, iar asta pune sub semnul întrebării ce înseamnă să fii cu adevărat bărbat. Nu a fost chiar prima consecință care mi-ar fi trecut prin minte când mă gândeam la caniculă, dar îmi este cea mai simpatică. De o săptămână, la televizor tot apar povești ale băieților și bărbaților care merg la școală sau serviciu în fustă și nu pot să mă întreb decât „de ce nu s-a întâmplat asta mai de vreme“?

Acum vreo câțiva ani, ghidul nostru la castelul din Edinburgh a ținut să precizeze: „Nu este o fustă. Este un kilt“. Era îmbrăcat în portul tradițional scoțian, cu ceea ce mie totuși îmi părea a fi o fustă plisată, de școlăriță. Am înțeles în schimb să nu fac comentarii, pentru că în mod evident pentru domnul din fața mea era foarte important să nu pară că e îmbrăcat în fustă. S-a și asigurat

repede că nu-i punem la îndoială anatomia, pentru că a făcut un comentariu despre cum n-ar trebui să stăm în spatele lui pentru că bate vântul foarte tare.

Nu am dat foarte multă atenție atunci episodului, dar îmi revine în minte acum, în mijlocul valului de căldură care străbate Europa. În ultimele două săptămâni, au apărut știri atât din Marea Britanie, cât și din Franța despre bărbați care s-au îmbrăcat în fuste: câțiva șoferi de autobuz din Nantes, băieți de gimnaziu de la o școală generală din Exter și un angajat la un call center dintr-o localitate din apropierea Londrei. Motivul a fost unul asemănător pentru toți: conform codurilor vestimentare ale firmelor, respectiv școlii, bărbații nu au voie să vină îmbrăcați în pantaloni scurți, în timp ce femeile au voie să vină îmbrăcate în fustă. Primii curajoși, liceenii din Exter, au atras atenția asupra injusteții reglementărilor de uniformă împrumutând fuste „aprobat“ de școală de la colegile lor. Șoferii de autobuz, după ce li s-a refuzat cererea de a purta pantaloni scurți pe o căldură de peste 45 de grade, au folosit fustele pentru a forța compania să introducă o clauză de caniculă care să le

permită să vină în bermude. Un al treilea caz, cel al angajatului de la call center, a devenit viral după ce compania l-a trimis acasă după ce s-a prezentat în pantaloni scurți de business la birou. Răspunsul lui: a venit acasă, s-a schimbat într-o rochie roz cu negru și s-a întors la birou.

Toate cele trei „proteste“ au avut succes. Codurile vestimentare au fost revizuite, fiind permisi pantalonii scurți, în anumite condiții și cu anumite restricții. De exemplu, în ultimul caz, firma a precizat că pantalonii trebuie să fie trei sferturi și doar în culorile negru, bleumarin și bej.

Revoluția fustelor a făcut însă mai mult de atât. A intrat într-o luptă care este de obicei asociată cu femeile: a pune pe tapet problema masculinității și a feminității. Împărțirea lumii într-un alb-negru al bărbatului macho care trebuie să fie puternic și să câștige bani, respectiv al femeii delicate și neajutorate care trebuie să aibă grijă de copii și de picioarele ei în mod egal este ceva ce le dăunează nu doar femeilor, ci și bărbaților. De ce ținutele business sunt gândite astfel încât să expună picioarele femeilor, dar să ascundă gambele bărbaților în pantaloni

De veghe în lanul de cultură

Mădălina Cocea

lungi? Dacă femeile și-au câștigat dreptul la a purta pantalonii, nu ar trebui ca și bărbații să aibă dreptul să se simtă mai confortabil în pielea lor fără ca asta să-i facă „fetițe“ sau „sensibiliși“?

Sigur, va trece mult timp până când va fi acceptabil din punctul

de vedere al societății ca bărbații să poată sau să își dorească să poarte fustă. Dar, în final, nu un articol vestimentar este miza. Doar să ne permitem să ne întrebăm, din când în când, dacă lucrurile de care am fost siguri toată viața mai sunt valabile și astăzi.

Beatles sunt eu!

Rockin' by myself

Dumitru Ungureanu

Pentru un cronicar de rock, a scrie despre Beatles este la fel – respectând proporțiile – cu a scrie despre Shakespeare pentru un cronicar literar. După ce-am comis fraza asta, am rămas cu privirea împăienjenită pe ecranul computerului. Ce să adaug eu bibliotecii de comentarii dedicate trupei care nu mai cântă din 1970? Am crescut, așa-zicând, cu muzica Beatles în urechi. Nu știu cum s-a nimerit, anii 1966-1970, în care „cei patru fabuloși“ au înregistrat discurile lor de referință, coincid cu cincinalul în care România comunistă da semne că se îndreaptă spre normalitate. Libertatea întrezărită atunci a descătușat și la noi energii creative, ale căror

materializări în opere sunt admirate parțial și-n prezent. Circulația valorilor dincoace și dincolo de Cortina de Fier căpăta firescul proceselor culturale dintr-o lume unitară. Să ascult Beatles la radio, cu piesele noi, mi se părea ceva firesc, deși pe-atunci, copil fiind, nu pricepeam nimic din mecanismele cultural-politice care guvernau viața noastră. Două decenii mai târziu, a cumpăra un disc pirat, ștanțat în India, cu hituri din prima tinerețe a frumoșilor faimoși, era o adevărată sărbătoare. Se cuvenea să-i dau importanța necesară, drept care îmi întâlneam cu un aer conspirativ prietenii, în case lipsite deseori de curent electric, și puneam la pick-up-ul sovietic

Akkord 201 stereo placa de vinil cu sunet infundat, strângând în mâini paharele cu băutura ca pe niște absurde arme albe. În anii „deceniului satanic“, vorba criticului Mircea Zăciu, orice audiență a vreunei piese rock părea un gest de opoziție la adresa regimului (unii își fac azi titlu de glorie din asta), măcar că la radio scăpau destule noutăți, iar Păunescu & Pittiș difuzau în tandem, la emisiunea lor de joi, cam toată discografia Beatles. Neîndoielnic, muzica rock era o supapă ridicată de regim pentru aerisire, iar Beatles, Bob Dylan și restul celor auziți în mod oficial pe mândrele noastre plaiuri milenare serveau fără să știe și fără plată regimul dictatorial.

Dar Beatles a însemnat mai mult decât o trupă rock folosită ca pilulă anestezică de ambele sisteme ideologice concurente în acei ani. Muzical și simplist vorbind, creația lor a însemnat un mare pas înainte în artă. Inovațiile aduse

genului rock sunt inegalabile până în zilele noastre decăzute, când vreo trupă scoasă din obscuritate de interesele showbizului revendică plină de mândrie descendența beatlesiană. De la scurte imnuri dansante, cei patru magicieni au ajuns la adevărate lucrări simfonice care sună ca piese rock originale, nu ca pastişe după vreo partitură uitată, pompos denumite simfonic-rock. Felul cum au combinat instrumentele tipice rockului cu instrumentele muzicale clasice ține de magie. Orchestrațiile, armoniile, versurile de susținere sunt dovezi că sugubeții englezi au fost vizitați de harul divin, într-o formă inaccesibilă profanilor, întocmai ca-n secolul renascentist din care ni s-au păstrat primele însemnări ale interacțiunii forțelor misterioase ce produc muzica eternă.

Th. Mann a scris un roman, *Dr. Faustus*, în care cine dorește poate găsi o exemplificare a celor afirmate în fraza precedentă. De-ar fi trăit în a doua jumătate a secolului XX, burghezul scriitor german ar fi ales un rocker pentru demonstrația sa, posibil un *stones*,

nu vreun *beatles*. Mulți rockeri, nu știu câți cititori ai romanului, și-au confecționat biografiile după cea imaginată de Mann. N-a fost cazul *beatlesilor*, blagosloviți cu altfel de trasee în viață, unul mai lucios decât altul.

Capodopera formației Beatles, discul *Sgt. Pepper's Lonely Heart Club Band*, a împlinit 50 de ani. Apariția lui, pe 1 iunie 1967, marchează în istoria muzicii data când rockul a câștigat statut de manifestare cultă, dând celor care îl practică inteligent posibilitatea îmbogățirii peste măsură. Ediția Apple/Capitol, 2017, onorează îmbelșugat semicentenarul.

20 de ani de Harry Potter

Pe 26 iunie 1997 apărea în Anglia romanul pentru copii *Harry Potter și Piatra filosofală* într-un tiraj de numai 500 de exemplare. O apariție pe care nimeni n-a băgat-o în seamă la început, scrisă de un autor necunoscut. Anglia, așa cum amintește un articol din „The Guardian”, era foarte interesată de noul ei prim-ministru, Tony Blair, se dădea în vânt după Spice Girls și discuta viața amoroasă a prințesei Diana. Cea mai bine vândută carte a anului a fost un roman de John Grisham.

Dintre cele 500 de exemplare din *Harry Potter și Piatra filosofală*, 300 au mers direct în biblioteci. Cartea fusese scrisă de o mamă care își creștea singură copilul, cu

mari lipsuri financiare. Manuscrisul fusese respins deja de opt edituri, iar scriitoarea primise de la Bloomsbury o plată de numai 2.500 de lire sterline și sfatul să nu renunțe la slujbă (era profesoară de franceză) și să nu mizeze foarte tare pe o carieră de scriitor, fiindcă nimeni nu poate să trăiască din cărțile pentru copii – ce copii mai citesc în ziua de azi?

Povestea lui J.K. Rowling, reală, dincolo de orice înfrumusețare biografică, se înscrie perfect în arhetipul cerșetorului devenit prinț. După acest debut mai mult decât modest, lumea întregă a fost lovită în plin de cel mai uluitor fenomen literar al ultimului

secol, cu consecințe nemaipomenite. Și cel mai mare export cultural *british* de la James Bond și The Beatles încoace.

În 2017 trăim într-o lume în care Harry Potter este rege, după șapte cărți de uriaș succes, opt filme de cinema, un spectacol de teatru-fenomen, parcuri tematice, milioane de tone de *merchandising* vândute și un impact solid asupra culturii planetare. Iar J.K. Rowling a fost salutată ca o salvatoare a industriei cărții, responsabilă de cea mai spectaculoasă vrajă a timpurilor noastre: să facă lumea (în special copii, dar nu numai) să citească din nou! Pentru că nimeni nu și-a închipuit, în era

internetului, că sute de mii de părinți și copii vor mai sta la cozi, în miez de noapte, în fața librăriilor. Fără a uita că, la un moment dat, a pus în pericol populațiile de bufnițe albe și că au făcut din nou „interesante” liceele-internat.

Între inflamațiile fundamentalistilor religioși (unele grupuri au ars în public cărți, susținând că ele încurajează practicarea vrăjitoriei) și studii academice (dintre cele mai diverse), dincolo de magiile financiare, Harry Potter a schimbat lumea, iar „Boston Globe” a încercat să treacă în revistă felul în care această serie-fenomen a definit o generație și și-a lăsat amprenta asupra culturii populare.

Suplimentul lui Jup

DE ZIUA SA ONOMASTICĂ,
SF. PETRU A PRIMIT DE LA
COLEGI O TELECOMANDĂ ȘI
GIROFAR PENTRU POARTA RAIULUI!

J.K. Rowling, regina de aur

După 20 de ani, J.K. Rowling este cea mai bine plătită scriitoare din lume. Clasamentul anual al revistei „Forbes” confirmă acest lucru: mama lui Harry Potter este pe locul III mondial al încasărilor, cu 85 de milioane de euro, după superstarurile P. Diddy și Beyoncé.

Dividendele celor 450 de milioane de cărți vândute, plus drepturile din adaptările cinematografice, plus alte drepturi au propulsat-o pe J.K. Rowling în fruntea unui imperiu financiar care a depășit ca valoare averea reginei Angliei.

De când saga Potter s-a transformat în fenomen mondial, Rowling n-a părăsit niciodată clasamentul „Forbes”. A revenit anul acesta în frunte grație triumfului piesei *Harry Potter and The Cursed Child* – pe lângă succesul în teatre, piesa publicată sub formă de volum, s-a vândut numai în trei zile în 680.000 de exemplare în Anglia și peste două milioane în SUA. Ca să nu mai punem la socoteală și succesul adaptării cărții *Animale fantastice*, serie care va continua cu alte filme ce vor avea, fără doar și poate, și ele un mare succes.

În plus, doamna Rowling face parte din grupul extrem de restrâns (numărați pe degetele de la o mână) asupra căreia Hollywoodul nu prea are putere, fiind silit să o asculte dacă vrea să scoată bani de pe urma operelor ei.

Cifrele magice

- 500 – de exemplare a avut primul tiraj din *Harry Potter și Piatra filosofală*;
- 450 de milioane – numărul de exemplare ale romanelor din serie vândute în întreaga lume. Reprezintă mai mult decât populația din Marea Britanie, Australia și Statele Unite, la un loc;
- 49.500 de euro – valorează un exemplar din primul tiraj al primului roman din serie, păstrat în condiții excelente. Este suma cu care s-a vândut un asemenea exemplar la o licitație, în 2016;

- 7,36 de miliarde de euro – încasările combinate ale filmelor *Harry Potter*, din 2001 încoace;
- 9 premii Olivier (Oscarul teatrului britanic) – a câștigat piesa *Harry Potter and the Cursed Child*, ce a avut premiera la Londra, în 2016;
- 8,1 milioane – numărul de vizitatori ai parcului de distracție Wizarding World of Harry Potter, o creștere cu 14% față de anul trecut;
- 1,6 miliarde – suma atinsă de vânzările de carte în Marea Britanie cu ajutorul volumelor lui J.K. Rowling, o creștere de cinci procente față de anul trecut. Ceea ce i-a adus autoarei încasări de 75 de milioane de lire sterline.

● Înainte de Harry Potter, nici un editor nu s-ar fi bazat pe cărțile pentru copii. Succesul seriei lui J.K. Rowling a dus la o explozie a popularității literaturii pentru cei mici și *young adult*. Astăzi, faimoasa listă a bestsellerurilor din „The New York Times“ are o secțiune specială pentru cărțile pentru copii, decizie luată în 2000, după ce primele trei romane din seria *Harry Potter* au stat în top concomitent mai bine de un an.

● Cărțile cu Potter i-au făcut și pe părinți să citească, nu numai pe copii. Iar cei care le-au citit acum 20 de ani sunt astăzi adulți gata să paseze mai departe ștafeta.

● Unul dintre lucrurile care i s-au reproșat lui J.K. Rowling, atunci când editorii i-au respins primul manuscris, a fost acela că romanul „este prea lung pentru copii“. Cărțile din serie i-au învățat pe editori că, dacă o carte este bună, copii nu se sperie nici de volume de 700 de pagini.

● A transformat cultura cărții în cultură populară, scrie „The Boston Globe“, amintind de lansările spectaculoase ale romanelor din serie: „De când americanii se adunau în porturi pentru a pune mâna pe ultimul roman al lui Dickens, nici o carte nu a mai devenit un asemenea eveniment

cultural“. De asemenea, cititul a devenit parte a culturii populare, dincolo de aceste evenimente, organizate de librării și edituri, iar cultura fanilor a devenit *mainstream*. Fiindcă o asemenea implicare obsesivă într-o serie, roman sau film, era apanajul anumitor grupuri. Dar, scrie „The Boston Globe“, cum popularitatea cărților a crescut odată cu internetul, fanii din întreaga lume s-au pomenit doar la un clic distanță, popularizând și mai mult această cultură a fanilor, dându-i astfel o tot mai mare putere asupra a ceea ce se produce astăzi în materie de divertisment popular.

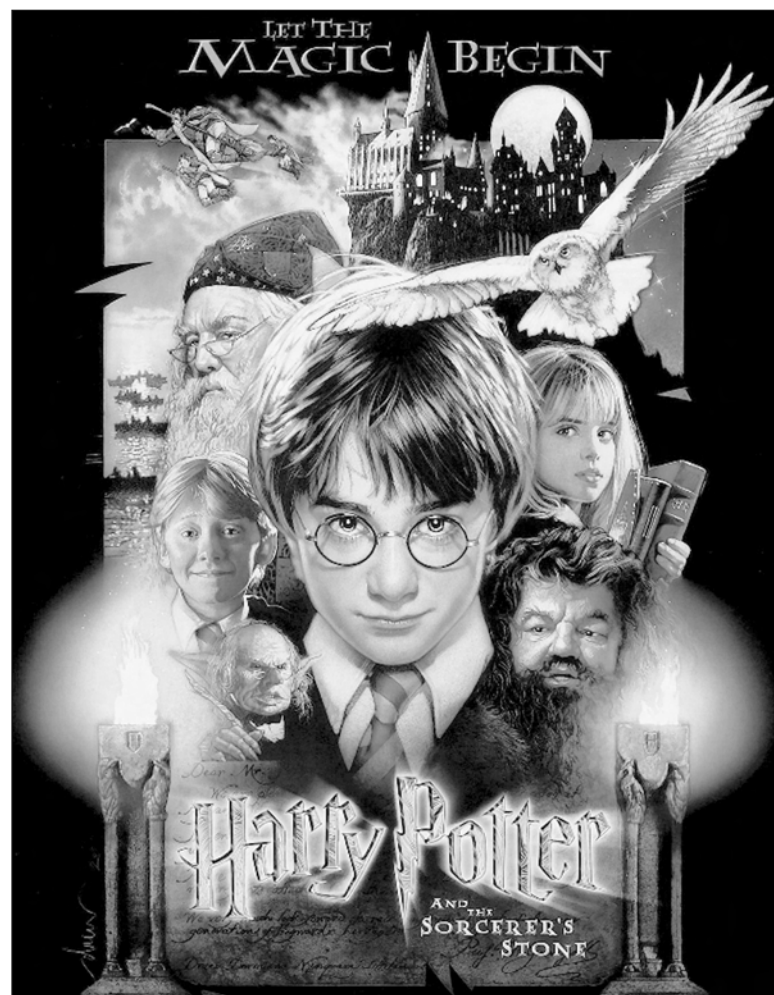
● Un alt efect interesant a fost cauzat de pauzele de aproximativ trei ani între aparițiile romanelor din serie, cunoscute în *fandom* drept „verile de trei ani“. Ele au dus la explozia textelor *fanfiction*, contribuții neoficiale ale fanilor la canonul oficial. Ceea ce a dus la apariția unei generații de scriitori de *fanfiction*, dintre care a fost selectată o întreagă armată de autori de literatură *young adult*, cum este, de exemplu, Cassandra Clare, autoarea seriei *Mortal Instruments*, și ea vândută foarte bine și ecranizată.

● A învățat conglomeratele media cum să scoată și mai mulți

bani din exploatarea unei francize, dovedindu-le că „există totdeauna mai multă zeamă în lămâie, dacă știi să o storci“. Studiourile Warner Bros. au realizat că își pot permite să adapteze ultimul roman din serie, *Harry Potter și Relicvele Morții*, în două filme, moment care a schimbat definitiv peisajul media. De exemplu, notează articolul din „The Boston Globe“, de ce să mai investești într-o operă originală când poți foarte bine să iei un manual fictiv de 128 de pagini și să îl transformi în trei filme! Și iată, așa s-a născut premergătorul *Animale fantastice*, al cărui prim episod a fost, și el, un uriaș succes. „Harry Potter a învățat Hollywoodul lecția lui favorită: dacă oamenii le place proprietatea ta intelectuală, nu vor înceta niciodată să dea bani pe ea, oricât de mult s-ar diminua satisfacția pe care le-o provoacă.“

Un mod de a înțelege acest uluitor succes este *Războiul stelar*; crede Derek Thompson, autor al cărții *Hit Makers: How Things Become Popular*. La fel ca saga lui George Lucas, universul lui Harry Potter este o probă strălucită de *world-building*, o lume vastă, cu propriile legi și propriul vocabular, care practic invită la o devoțiune obsesivă din partea fanilor. Este, de asemenea, un exemplu foarte bun al unui popular arhetip al „căutării eroice“: „un orfan își face prieteni care îi dau lecții de viață, ajunge să stăpânească anumite puteri și, după mai multe episoade, își înfrâng nemesul tenebros, implicat în moartea părinților lui și în originea propriei căutări“.

Cei de la Bloomsbury susțin, modești, că marketingul a contat extrem de puțin în clădirea acestui succes fenomenal, calitatea romanelor a făcut totul. Dincolo de comunicate de PR, recunosc că munca le-a fost ușurată enorm de faptul că puștii s-au dat în vânt după peripețiile lui Harry. „Numiți-l

marketing pe terenul de joacă, dacă vreți“, spune Nigel Newton, director executiv al editurii. „Cel mai mult în creșterea vânzărilor a contat faptul că cei mici își recomandau unul altuia cartea, iar unul dintre cele mai remarcabile aspecte a fost că seria a avut un mare succes printre adulți, amintindu-le, probabil, marile cărți ale copilăriei lor.“

Revista „The Big Issue“ afirmă că e chiar mai mult. „În cei 20 de ani care au trecut, *Piatra filosofală* a devenit o piatră filosofală, dăruind nemurirea lui Rowling și personajelor

inventate de ea. Dar, mai mult decât pur *entertainment*, cartea a schimbat în mod fundamental o generație de cititori până atunci indiferenți în vrăjitori aspiranți. Copii care au crescut cu aceste cărți și filme au devenit astăzi maturi și încep să își modeleze lumea în care trăiesc.“

Iar la toate acestea, Joanne Kathleen Rowling a scris, pe popularul și inevitabilul ei cont de Twitter: „Acum 20 de ani, o lume în care trăisem singură s-a deschis brusc și altora. A fost minunat. Vă mulțumesc“.

Pagini realizate de Dragoș Cojocaru

Suplimentul DE CULTURĂ

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Senior editor:
Lucian Dan Teodorovici

Redactor-șef:
George Onofrei

Editor:
Anca Baraboi

Redactor:
Radu Cucuteanu

DTP:
Adina Ciocoiu

Rubrici permanente:

Bobi (Fără zahăr), Mădălina Cocea, Dragoș Cojocaru, Andrei Crăciun, Florin Ghețu, Radu Pavel Gheo, Florin Lăzărescu, George Onofrei

Carte:
Doris Mironescu, Eli Bădică, Florin Irimia, Marius Mihet, Cristian Teodorescu, Bogdan-Alexandru Stănescu, Alina Purcaru

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași“. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași“. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași“.

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu

Film: Iulia Blaga

Teatru: Olița Cîntec

Caricatură:
Lucian Amarii (Jup)

Grafică:

Ion Barbu

Actualitate:
Răzvan Chiruță, Cătălin Hopulele, Ioan Stoleru

Publicitate: tel. 0232/ 252294

Distribuție: Mihai Sârbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 45 lei pentru 3 luni; 91 lei pentru 6 luni; 182 lei pentru 12 luni. Prețurile includ și tarifele postale.

„Suplimentul de cultură“ este tipărit cu sprijinul Adevărul Holding

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

Descătușați descătușarea

Într-o epocă în care femeile cer egalitate de șanse cu bărbații în toate domeniile, suedeza Noomi Rapace, lansată internațional în adaptările nordice ale trilogiei *Millennium*, revine ca protagonistă a unui film de acțiune, *Unlocked*, un thriller de spionaj semnat de prolificul cineast britanic Michael Apted.

Unlocked s-ar putea solda cu cel puțin o continuare, judecând după finalul lui relativ deschis, dar să nu ne grăbim să ne gândim la el ca la un *Bourne* feminin, mai ales că presa internațională nu e foarte entuziasmată. Rapace însă duce cu siguranță în spate o poveste care implică CIA, MI5, niște teroriști care ar vrea să detoneze pe un stadion o periculoasă bombă biologică, precum și pe detonatorul acțiunii, un mesager arab care e răpit de nu se știe inițial cine. Scenariul scris de Peter O'Brian complică o poveste nu foarte complicată, ceea ce ar putea să ne dea impresia că e mai inteligent decât noi. Nu e chiar așa, dar filmul înaintea deturnându-ne atenția la intervale regulate și arătându-ne punctual că nu toate interpretările noastre erau corecte. Asta dă întrucâtva consistență filmului sau, cel puțin, ne ține atenția încordată până când ieșim

Film

Iulia Blaga

din sală, dar nu vă imaginați că asistați la un al doilea *Tinker Tailor Soldier Spy/Un spion care știa prea multe*.

Atrași de reputația lui Michael Apted (care face film de ficțiune din 1972, colaborând de-a lungul vremii cu nume mari ca Glenda Jackson, Vanessa Redgrave, Sissy Spacek sau Jodie Foster), mai mulți cunoscuți actori au acceptat roluri în film, chiar dacă de mai mică întindere. E cazul lui Orlando Bloom, care apare când nici nu te aștepti într-un rol alunecos și puțin elaborat (și cu un accent imposibil), pentru ca să dispară în ceață din nou, în vreme ce Michael Douglas, recuperat după cancerul de limbă anunțat în 2013 (arată și mult mai bine), face un rol pentru care era *type casted*, dar pe cine deranjează? John Malkovich dă efectiv impresia că face pase de antrenament în postura de șef CIA peste operațiunile din Europa, presărându-și cele câteva apariții cu ghidușii actricești și glumițe care dau personalitate unui personaj șters în scenariu, iar Toni Collette întărește latura feminină în calitate de șefa a MI5, care, spre deosebire de colega M (Judi Dench), șefa MI6 din seria *James Bond*, nu are nuanțe, ci e efectiv o persoană colțuroasă care putea la fel de bine să fie și bărbat

(în treacă fie zis, Apted chiar a regizat un film din seria *Bond*, *The World Is Not Enough*, 1999).

Dacă nu te aștepti ca *Unlocked* să aibă ritmul și punctuația filmelor din seria *Bourne* (și nici resursele lor financiare), îl poți consuma ca pe o cutie cu popcorn, fără mari pretenții și fără mari regrete, doar cât să arzi două ore cu satisfacția că n-ai mai văzut de mult

un film de spionaj la cinema. Noomi Rapace e serioasă și concentrată și își urmează planurile cu conștiința unei *businesswoman* („Variety“ parcă scria asta, laudativ). Ea te face să vezi întregul film. Mă rog, și Douglas, Malkovich et comp., dar mai ales ea, pentru că e prezentă în toate cadrele. „Variety“ avea până la urmă dreptate când scria că filmul se

autodistrage în secunda în care începe să curgă genericul final. Când am ieșit din sală mi se părea un film cât de cât OK. Acum, aproape că l-am uitat. S-a descătușat de tot.

Unlocked – Pericol descătușat/Unlocked, de Michael Apted. Cu: Noomi Rapace, Michael Douglas, Orlando Bloom, John Malkovich, Toni Collette

Agrotehnologie

Compania noastră a căutat mereu să creeze sisteme revoluționare care să combine tehnologia cu securitatea și cu aplicabilitatea practică, la prețuri accesibile. Cu siguranță sunteți deja familiarizați cu RatSchool, capcana inteligentă pentru șobolani, care nu doar îi prinde, dar prin impulsuri electrice semidureeroase îi face să

conștientizeze faptul că sunt niște rozătoare dăunătoare și îi determină să își facă o introspecție și să își schimbe felul de a gândi, devenind blânzi și prietenoși cu copiii.

Noua noastră creație în materie de inovație tehnologică se numește SmartCucuruz și se adresează întreprinzătorilor din agricultură. Este un sistem complex și inteligent de management al culturii de porumb, integrat în această cutiuță cu aspect modern, pe care fermierul o poate lua cu el peste tot. Cu Smart Cucuruz nu mai trebuie să îți faci griji. El va

Voi n-ați întrebat FĂRĂ ZAHĂR vă răspunde

Bobi

monitoriza ciclul culturii de porumb, din momentul aratului până în ziua în care începi recoltarea și observi că mare parte a tarlalei ți-a fost deja furată. Dar nu trebuie să îți faci griji, camera video de rezoluție medie te va ajuta să identifice orice intrus.

Cum funcționează? Aparent simplu, pentru că compania noastră și-a propus să creeze sisteme revoluționare, dar foarte ușor de folosit. În mare parte se bazează pe difuzorul inteligent pe care agricultorul trebuie să și-l lipească în spatele urechii, cu leucoplast

sau bandă electroizolatoare. Acest difuzor are rol esențial. În fiecare an, pe data de 1 martie, la ora 5:00, va emite semnalul „scoală-te, Ioane, și du-te la arat!“. Asta înseamnă că a calculat exact momentul în care solul este propice acestei lucrări agricole. Dacă semnalul va este cumva transmis pe 2 ianuarie la ora 1:00, vă rugăm să nu îl luați în considerare, poate fi o mică eroare de programare sau o fi intrat apă în difuzor. Pentru a nu stresa urechea, nu am mai introdus mesajul „ce faci, Ioane, nu semeni?“, întrucât am considerat

că nici un agricultor nu este atât de prost încât să are degeaba.

În momentul în care întreprinzătorul agricol va observa existența buruienilor în cultură, va apăsa butonul roșu pe care scrie litera P. Imediat va auzi din difuzor mesajul „Ioane, trebuie să prășești“, mesaj de importanță crucială, pentru că altfel anul agricol va fi compromis.

Componenta de securitate se bazează pe recunoaștere facială. Camera video de rezoluție medie va recunoaște cât de cât persoanele care pătrund pe tarla, apoi va trimite informația către profilul de Facebook al proprietarului, urmând ca persoanele identificate, precum și cele care seamănă cât de cât cu ele, să fie blocate permanent.

